د کابل بنار اصلي معماري

لیکوال: داکتر معمار حشمت الله اتمر

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکي پوهه:

سرلیک: د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)
لیکوال: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
اېډېټور:
د پښتنۍ ډیزان: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
خپرندوی:
چاپشمېر: ۵۰
چاپ نېټه: میاشت - زمری / کال - ۱۴۰۴
واټس اپ: +۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸
برېښنالیک: atmar_hashmatullah@yahoo.com

د چاپ حقوق له لیکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښوونې ترې د ګټې اخیستنې اجازه نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **چوپړی**

پخښتی... ۱

بسم الله الرحمن الرحیم ۲

لیکي پوهه:... ۳

لړلیک ٤

تراڼ (پیل، شروع، برید).. ٦

د یادښتونو له پاره:.. ۸

ښاغلي سردار علي د مرادخانی وکیل سره یادګاري انځور ۹

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی): ۱۰

مراد خانی د معماری پیخلیک ته یوه لنډه کتنه: ۱٤

ښار د اعتبار ساتنه: ۲۲

د مراد خانی تاریخي اهمیت:... ۲٤

د فیروز کوه بنسټ:.. ۲٦

مرادخانی ـ کابل د زاړه ښار سمبول:...................................... ۳۲

د مراد خانی کوڅې:.. ۳۳

د افشارو کوڅه: ۳۹

د پنځه تنو کوڅه: ٤۰

د زیارت کوڅه:... ٤٤

د میداني کوڅه:.. ٤٥

د ممیزو خرخولو کوڅه: ٤٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املې (عملې) کوڅه: ٤٧

د مراد خانۍ بازارونه:.. ٤٨

د مراد خاني اسانتیاوې: ٩٠

جوماتونه:.. ١٠٤

په مراد خانۍ کې تکیه خانې:.. ١٢٤

په مراد خانۍ کې ښوونځي:.. ١٢٦

د استوګنې (هستوګنۍ) کورونه: ١٣٤

لوی سرای:.. ٢٠٢

مراد خانۍ د لاسی نجارۍ تولید شوي شیان، په بهر کي: ٢٣٩

پلان او ژمنې: ٢٤٢

د مرادخانۍ پرتله کول:.. ٢٤٣

د بیا رغونې انځورونه: ٢٥٨

پا یله:.. ٢٦٦

د چاپ شویو کتابونو لېست.. ٢٦٧

د کار لاندې کتابونو لېست ٢٧١

د امکان او وخت په صورت کې.. ٢٧٢

د پختې ځتې ٢٧٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراڼ (پیل، شروع، برید)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ إجْلَالًا لِقُدْرَتِهِ، وَ لَا إلَهَ إلَّا اللَّهُ خُضُوعاً لِعِزَّتِهِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍوَآلِهِ .

بې پایه ستاینه او بې حده مننه، د هغه سپېڅلي ذات نه چې د وجود مانۍ او کاینات یې د انساني وجود د تکامل او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي ذات او عبادت د حقیقت له پېژندلو پرته جوړ کړل.

هغه د ذات پوهه، عالي، لوړ او ښکلي نومونه دي، او کائناتو د پیدایښت یوه حتمي لامل دی.

عظمت، د ټولې نړۍ موجودیت، د نا څاپه څخه راوتل، حق د رسېدو جوهر په یوه والي کې د اعتراف، تباهۍ او بې وسۍ یوه له لوړو وسیلو څخه دی.

ګرانو لوستونکو!

دا ځل مې و غوښتل چې د کابل ښار اصلي معمارۍ (مرادخانۍ) په هکله معلومات او څېړنې د خپلو کتابونو مینوالو او لوستونکو سره ګډ (شریکه) کړم.

زما د کتابونو مېنه وال یوازې معماران او انجینران نه دي، نه باید اوسي، نوځکه غواړم ورځ په ورځ د خپلو لیکونو کې توپیر راوړم چې د هرې څانګې مېنه وال په کې ډېر شي، دا کار به ما دېته اړ کړې چې لیکنې مې توپیر و لري او هم به مې مینه وال ډېر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکه ربه!

زموږ له پاره خپله لاره بې ستونزې کړه، تر څو موږ له تا پرته بل څوک و نه وینو او نه یې پېژنو.

زموږ سره مرسته و کړه تر څو مو په وجود کې د غرور نخښنه پاتې نه شي او د اسلام د دین له سپېڅلو بنده ګانو څخه مو و بولې.

مننه:

د مراد خانۍ له وکیل ښاغلی سردار علي، د سیمه ییز امنیت امر انجنیر ادریس، د فیروز کوه انستیتیوټ له انجینرانو او په ځانګړي ډول د فیروز کوه انستیتیوټ له رئیس ښاغلي ناتن څخه د هر اړخیزو همکاریو په برخه کې مننه کوم.

د لوی خدای له دربار څخه ټولو ته د روغتیا او اوږد عمر هیله کوم.

یادښت:

د نظر ټولو خاوندانو او هغه څوک چې دا کتاب لولي په ډېر درنښت هیله کیږي چې، خپلې غوښتنې او وړاندیزونه د دې کتاب د بیا کتنې له پاره، زما سره ګډ(شریکه) کړئ.

Whatsapp: ۰۰۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸

په در نښت

ډاکټر معمار (مهندس) حشمت الله اتمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د یادښتونو له پاره:

۱- ....

۲- ....

۳- ....

۴- ....

۵- ....

۶- ....

۷- ....

۸- ....

۹- ....

۱۰- ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی):

مراد خانی یوه له مشهورو، پخوانیو سیمو څخه ده چې د کابل ښاروالی د دویمي ناحیې په څنډه کې او د هېواد د پلازمېنې کابل د ولسمشری مانی ته څېرمه پرته ده.

کله چې د احمد شاه بابا زوی، تیمورشاه دراني خپله پلازمېنه له کندهاره کابل ته ولېږدوله، کابل د سیند پر غاړه، یوه سیمه یې د خپلې قزلباش قبیلې یوه قومندان او مشر، مراد خان ته د ډالۍ په توګه ورکړه.
هغه د معماری په برخه کې ځانګړي مهارتونه درلودل، همدغه کس و چې د کندهار احمد شاهي ښار د ده تر څارنې لاندې جوړ شوی و.

مراد خانی د ځای نخښه (مپ، نقشه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې سيمې کورونه ډېری د خټو او اومه خښتو نه په دوو پوړونو کې د تلپوړ (ځمکپوړ، تاکوي) سره جوړ شوي دي، چې د اسلامي معمارۍ د کلاسيک ډول (شکل) او هنر څرګندونه کوي.

د مراد خانۍ اوايي (هوايي، فضايی) انځور

د ښرېدلو ديوالونو، د خټو، اومه خښتو، د کورونو دروازې د لرګيو تختې، د دې سيمې پيخليک (تاريخ) په روښانه توګه څرګندوي.

کابل د مرادخانۍ د زړو ودانيو بنسټ په ډېرو، اومه (خامو) خښتو، اخېړ او لرګيو ايښودل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خشتي پله جومات له لورې د مراد خانۍ لید

د کابل سیند له غاړې څخه د مراد خانۍ لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

د کابل سیند له غاړې څخه د میداني لار(کوڅې) او مراد خانی بازار لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د معمارۍ پیخلیک ته یوه لنډه کتنه:

مراد خانۍ چې شاوخوا ۲٦۰ کاله د مخه جوړه شوې ده، د احمد شاه بابا دراني زوی تیمورشاه دراني د هغه وخت یوه بریالي معمار ته ډالۍ کړې وه.
مراد خان یوه تکړه معمار و چې د کندهار د احمد شاهي ښار د معمارۍ او تیمورشاه دراني ته یې د هغه د معمارۍ په برخه کې د پام وړ ارزښت درلود.

کله چې تیمور شاه دراني د افغانستان پلازمینه له کندهار څخه کابل ته ولېږدوله، کندهار د ښار د جوړولو په برخه کې د هغه د هڅو د ستاینې په خاطر یې هغه ته په کابل کې د افغانستان ارګ ماڼۍ ته څېرمه، یوه سیمه ورکړه چې د مراد خانۍ په نوم مشهوره شوه.

مراد خانۍ د افغانستان د پخوانۍ معمارۍ او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخوانیو شرایطو نښه ده.

د دې سیمې لویه برخه د اوږدو جګړو، بې وزلۍ او د هغه وخت د حکومتونو د بې غورۍ له امله ویجاړه شوې او یا هم ځینې برخې یې دولتي ادارو ته سپارل شوي دي.

د تاریخي ځایونو د بیا رغولو (احیا کولو) پروژې پراساس، پریکړه وشوه چې د "سترې ماڼۍ" په ګډون ډېری کورونو بیا رغونه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ سترې ماڼۍ لید

په ۲۰۰۶ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.

ځکه چې د مراد خانۍ سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونستي لاسپوڅي حکومت تر نسکورېدو وروسته، د کورنیو جګړو لومړۍ کرښه وه، چې ویجاړه او د کثافاتو په ګدام اوښتې (بدله شوې) وه.

د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مرادخانۍ د ړنګولو او په دې سیمه کې د عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې باعث (سبب) شوه چې مراد خانۍ په بشپړه توګه هېره شي، حتا د ځینو خلکو له خوا د لرګیو ځینې تاریخي اثار هم غلا شول.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي ټوټې د کابل د یو شمېر ښاریانو د کورونو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدلې شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیروز کوه فرهنګي مرکز له خوا د مراد خانۍ د بیارغونې انځور

له جګړو وروسته دغه ځای تر ۲۰۰۶ کال پورې په پخوانۍ توګه پاتې شو او اوسېدونکو یې نورو هېوادنو ته کډه او الته یې پر خپل ژوند پیل کړ.

کوخې له کثافاتو ډکې شوې، د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سیستمونه په بشپړه توګه له منځه تللي او په دې ځای کې د اوسېدو هېڅ اسانتیاوې نه وې.

مراد خانۍ د بیارغونې ټیم له دغه ځای څخه څه باندې ۲۵ زره متره مکعب کثافات راټول کړي او د لاسي ګاډو په وسیله یې له سیمې څخه لیږدولي دي.

ځینې ودانۍ چې ټاکل شوې وه د مراد خانۍ، ځای ونیسي شاوخوا ۴۵-۵۰ کاله وړاندې جوړې شوې وې، خو له نېکه مرغه کورنیو جګړو دغه پلان وځنډاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

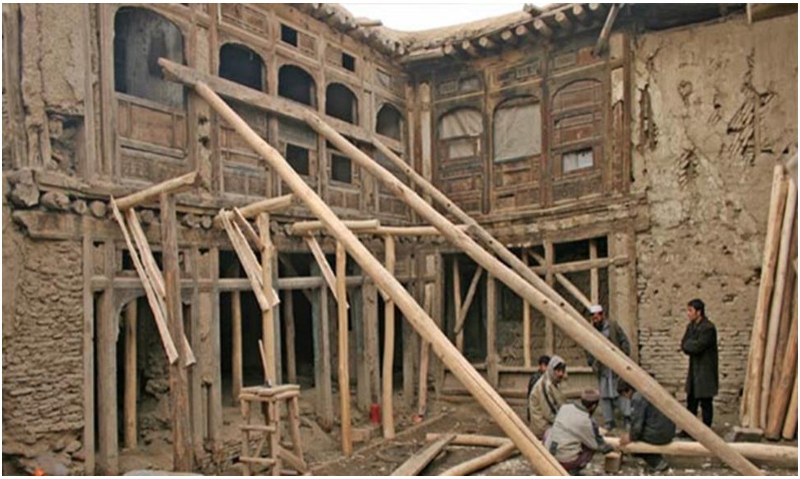

د مرادخانی کورونو بیارغونې د بهیر انځور

اوس کوڅې پخې شوي، د اوبو او برېښنا سیستمونه رغول شوي او د فاضله اوبو سیستم هم رغول شوی دی.

په دې ځای کې یوه ښوونځی او یوه کلینک هم جوړ شوی، د دې ځای پاکول او ساتنه په دوامداره توګه، دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مراد خانی د منځني ښوونځي د کوڅې يوه منظره چې د فيروز کوه له خوا رغول شوې ده

د کابل مرادخانۍ په څو نړيوالو بنسټونو کې هم ثبت شوې چې د فرهنګي او لرغونو اثارو په برخه کې کار کوي.
دا سيمه د نړيوال يادګار بنسټ اود مراد خانۍ په نوم ثبت ده.

دغه راز د آسيا د کلتوري ميراثونو د ساتنې اداري "يونسکو" په ټوله مراد خانۍ تاريخي سيمه کې يوازينۍ ودانۍ چې د فيروز کوه بنسټ دفتر په کې شتون لري، د لرغونې تاريخي ابداتو او د ستر سرای په توګه ثبت شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې ځای تول کورونه، چې د ٦٤ ودانیو په ګډون له ۱۱۲ څخه زیاتې کورونه (حوېلۍ، مانۍ) په کې ګډ (شامل) دي، د افغانستان د کلتوري اثارو په توګه د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور په وزارت کې ثبت شوي دي.

یوه انځور د ناستې ځای په مراد خانی کې

په مراد خانۍ کې اوس مهال ۱۱۲ یوه پوړیز، دوې پوړیزې، سراچې او تلپوړ لرونکي کورونه شتون لري، چې تر ۲۵۰۰ ډېر خلک په کې اوسېږي، په لومړي پېړکې تول ژوندګړ(اوسېدونکي) د دې سیمې رښتي (اصلي) اوسېدونکي وو، خو ورو، ورو د کورنیو جګړو وروسته کابل ښار د نورو سیمو په څېر خلک یې مهاجر شوي، دا مهال د سیمې ډېر شمیر رښتي خلک نه دي راستانه شوي او خپل کورونه یې نورو خلکو ته، په کرایه ورکړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د اعتبار ساتنه:

د مرادخانۍ په بیا رغونه کې هڅه شوې چې د مراد خانۍ د لومړنیو ودانیو په جوړولو کې له هغو موادو څخه کار واخیستل شي چې د مراد خانۍ د لومړیو ودانیو په جوړولو کې کارول شوي وو.

ډبره، لرګي، خښتې او اخېړ د مراد خاني د بیا رغونې اصلي توکي وو.

ښاغلی احمدزی وایي:

د دې ترڅنګ د تاریخي ابداتو د بیا رغولو په برخه کې د سیمې خلکو او نورو ښکیلو خواوو ته د لازمو زده کړو د برابرولو هڅې رواني دي.

په فیروز کوه کې د دغو هنرونو د بیا ژوندي کولو له پاره سرامیک، لرګیو، نقاشۍ، د سرو زرو او خطاطۍ برخو ته پاملرنه شوې ده.

د هغه په وینا، هر کال له دغو څلورو ځانګو څخه شاوخوا څلوېښت تنه فارغېږي او د کار زمینه ورته برابرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مراد خانۍ د یوه کور د بیارغونې انځور

د راپورونو له مخې، کابل د مراد خانۍ د بیا رغونې له پاره ۲۵ میلیونه ډالر لګول شوي، خو ښاغلی احمدزی وایي، د بیا رغونې له پاره یې د بودیجې کره شمېره نه ده معلومه.

د هغه په وینا، په لومړي سر کې د کابل په دې تاریخي سیمه کې ۷۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش وو، خو اوس یې شاوخوا ۳۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی تاریخي اهمیت:

مراد خانی د کابل ښارهغه ځای دی چې د ۱۲۹۸ هجري لمريز کال د زمري د میاشتې په ۲۸ مه نېټه د افغانستان ځوان او ملتپال پاچا شاه امان الله خان، د مراد خانی په ځلور لارې کې د خلکو د خوښيو په ترخ کې له انګرېزانو څخه د افغانستان خپلواکي اعلان کړه.

د دې ترڅنګ مراد خانی یوه وخت د ډېرو دولتي ادارو، د خوراکي توکو د زېرمه کولو ګودامونه، سوداګريز مرکزونو، د سرو زرو، مسو، غالی پلورونکو او نورو ګڼو کاروبارونو ځای و.

د مراد خانی د یوه کور د بیارغاونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ شهرت یوازې په پېر پورې تړلی نه دی.
فیروزکوه د بیا رغونې او انجینرۍ مسؤول هدایت الله احمدزي په وینا، په افغانستان کې لومړنی نوی ښوونځی شاوخوا ۱۱۲ کاله وړاندې د مراد خانۍ په ختیځو ودانیو کې جوړ شو، له هغه وروسته دا ځای یوه کلتوري ځای شو.

هغه ځای چې د افغانستان د مطبوعاتو پلار محمود طرزي د لومړي ځل له پاره د رسمي جریدو(مجلو) په چاپولو او هم د پیسو په چاپولو کار پیل کړ، له دې سره، سره د فیروز کوه بنسټ چارواکو پرېکړه کړې چې دغه تاریخي ځای د یونسکو په سازمان کې ثبت کړي.

دوی وایي:

اوس مهال د دې تاریخي سیمې د بیا رغاونې او ساتنې په برخه کې کار کوي او هڅه کوي چې د کابل د دې لرغونې سیمې ټولې برخې چې شاوخوا هټۍ هم په کې ګډ (شامل) دي، په اصلي بڼه جوړ او د تاریخي اثارو د ساتنې له پاره هڅې وکړي.

له بیا رغونې وروسته د مرادخانۍ بازار انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیروز کوه بنسټ:

د فیروز کوه بنسټ په ۲۰۰۶ کال کې د برتانیې د شهزاده چارلس جورج، پخواني افغان ولسمشر حامد کرزي او سکاټلنډي لیکوال او دیپلومات روري ستوارټ په غوښتنه جوړ شو چې د کارموندنې، مهارتونو د روزنې، د تاریخي سیمو د ساتنې په موخه د کارموندنې او مهارتونو د پیاوړتیا په موخه رامنځته شي.

د افغانانو د ملي هویت احساس دا بنسټ د غور ولایت د مرکز "فیروزکوه" په نوم ونومول شو، چې یوه وخت د زاړه افغانستان پلازمېنه وه.

په دې موسسه کې د افغانستان د هنرونو او معمارۍ ملي انستیتیوټ هم جوړ شوی، چې ۲۰۰ نارینه او ښځینه په کې د ترکانۍ، خطاطۍ، نقاشۍ، میناتورۍ، ګاڼو جوړولو او د قیمتي ډبرو د پرې کولو په برخه کې روزل کېږي.

دا انستیتیوټ په څلورو څانګو کې د نارینه او ښځینه صنعتکارانو د نوي نسل د روزلو له پاره، داوطلبانو ته په درېو کلونو کې روزنه ورکوي.

په ستر(لوی) سرای کې داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس مهال د دې کورسونو یو شمېر فارغان د فیروز کوه بنسټ په دفتر کې ورکشاپ لري چې خپل تولید شوي توکي بازار ته وړاندې کوي.
ښوونکو د څه باندې ۲،۵ میلیونه ډالرو په ارزښت افغاني صنعتي تولیدات پلورلي دي.

د فیروز کوه بنسټ یوه نړیواله غیر انتفاعي موسسه ده چې مرکزي دفتر یې په کابل کې دی او د افغانستان د معمارۍ او عنعنوي صنایعو د تاریخي ساتنې په برخه کې تمرکز کوي، دې بنسټ په ۲۰۱۳ کال کې د یونسکو له خوا د اسیا (ایشیا) د کلتوري میراثونو د ساتنې جایزه د افغانستان د لویې (سترې) مانۍ یا سرای د بیا رغاونې په خاطر ترلاسه کړه.

د لوې مانۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانی)

....

د ټولو تاریخي ځایونو په څېر، کله چې تاسو د افغانستان ولسمشرۍ ماڼۍ ته نږدې مراد خانۍ ته ننوځئ، تاسو کولی شئ د دروازو او دیوال څخه تاریخي او زوړتوب احساس کړئ.

د دې ځای په فضا کې د خټو دیوالونو، دروازو او د لرګیو بندونو څخه د نم (رطوبت) بوی شتون لري.

د دې تاریخي ځای ودانۍ ټولې له خټو او لرګیو څخه جوړې شوي دي.

د فیروز کوه بنسټ د څېړنو له مخې، د مراد خانۍ معماري د اسلامي ښارونو په شکلونو کې ریښې لري چې له هسپانیا څخه تر هند پورې لیدل کېدی شي. د دې کوڅې، څار برجونو او سراچو لاندې قوي دروازې لري.

د دې ځای لنډې دروازې او پوښل شوي کوڅې د دې ځای د ځانګړي ډول دفاعي سیسټم څرګندونه کوي.

په داسې حال کې چې په نورو اسلامي ښارونو کې دروازې داسې دي، چې دوه بار لرونکي اوښان او یو اس (اسپ) سپور په یوه وخت کې له ښکته کېدو پرته، دې ښارونو ته ننوځي، خو د کابل په مراد خانۍ کې دا توپیر لري.

یوه له بل سره تړلي کورونه او دټیټو لرګیو چتونه، چې یوازې پیاده خلک ترې تېرېدلی شي په پخوانیو وختونو کې په دې ځای د ټینګ (کلک) امنیتي سیسټم پلي کیدو په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لويې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لویې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د لویې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرادخانی ـ کابل د زاړه ښار سمبول:

مراد خانی د افغانستان د پخوانی معماری نښنه ده او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخواني جوړښت استازيتوب کوي.
په ۲۰۰٦ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل د زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.
د فیروزکوه بنسټ د انجینری څانګې مشر او د دغه بنسټ د مراد خانی دفتر مشر هدايت الله احمدزي په وینا، د مراد خانی سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونیستي حکومت تر نسکوریدو وروسته د کورنیو جګړو لومړی کرښه وه، چې له امله يې ویجاړه شوه، دا تاریخي ځای د کثافاتو په ګدام بدل شو.
هغه وايي، د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مراد خانی د ورانولو او په دې سیمه کې عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې لامل شوه چې مراد خانی په بشپړه توګه هېره شي، حتی د هغه یو شمېر تاریخي او بې ساري لرګي هم غلا شوي دي.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي اثار د کابل ښاريانو د کورنو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدل شول.
د جګړو وروسته، دا ځای تر ۲۰۰٦ پورې پريښودل شو او اوسيدونکي يې کډوال شول.
د ښاغلي احمدزي په خبره، کوڅې له کثافاتو ډکې شوې او د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سیستمونه په بشپړه توګه ویجاړ شوي ول.
په دې ځای کې د اوسېدو له پاره اسانتياوې نه وې.
ښاغلی احمدزی وايي:
د مرادخانی د بیا رغونې ټیم له دغه ځای څخه ۳۳ زره متره مکعبه کثافات ایستلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ کوڅې:

د مراد خانۍ کوڅې بیلابیل پلنوالی لري او په مستقیمه لاره کې نه دي، دا کوڅې تاوې راتاوې (منحني) دي چې ځایي خلک ورته "ډیو ډیوک" وایي.
د لارو(کوڅو) پلنوالی له ۱٤۰ سانتي مترو څخه پیل کیږي، ځینې یې ۱۹۰ سانتي متره او بیا ځینې نور یې ۲۱۰ سانتي متره دي.

د یوې کوچنۍ کوڅې پیل تنګ وي او بیا پراخیږي، یا برعکس، چې په پیل کې پراخه وي او بیا تنګ وي، مګر دا د بېګانه (اجنبي) یرغل څخه سیمې د ساتنې او کنټرول له پاره جوړې شوې دي.

همدارنګه د دې کار له پاره د کوڅو په پیل یا د کورنو په پورته پوړونو کې د خورا مهم امنیتي ټکي یا د مالک اړتیا وه سره کوټې جوړې کړي، چې ځینې وختونه د سیمې خلک داسې کوټو ته سراچه (بالا خانه یا میلمستون) هم وایي، او دا ټول ډیزاین د دفاعي موخو له پاره جوړ شوي دي.

د هرې سراچې لوړوالی توپیر لري، مګر ځینې یې له موجوده ځمکې (فرش) څخه د ودانۍ تر پایه (د سراچې تر پوښښ لاندې) یا د کور تر پورتنۍ برخې پورې له ۱۷۰ سانتي مترو څخه تر ۲۱۰ سانتي مترو پورې لوړوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې یا بالا خانې د لاندې برخې انځور

دا ودانۍ د کوڅې په دیوالونو جوړې شوي دي، چې یوه برخه یې د کور خاوند له دیوال څخه پورته او بله یې د ګاونډ دیوال څخه پورته دی، په داسې ډول چې اصلي وزن (بار، لوډ) یې د کوڅې په څنګ کې جوړ شوي دیوالونو باندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې د لاندنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کورونو د ننوتلو دروازې د سراچې لاندې دي، دا د سراچې دهلیزونه ښایسته دیوالونه لري، په څنډو (طاقونو) سره سینګار شوي چې په دیوالونو کې لیدل کیږي.

د سراچې لاندې، د سینګار شوي دیوال انځور

د دې تاقچو(طاقچو، تاخچو) لوړوالی ۱۲۵ سانتي متره دی، پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره او د کمان (ارچ) ژوروالی ۲۰ سانتي متره دی.

دیوالونه، د ډبرو تهدابونه لري او په دوې برخو ویشل شوي:

۱. غرقه (د ځمکې لاندې سنګ کاری)
۲. کرسي (د ځمکې د پاسه سنګ کاری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غرقي ژوروالی اکثرآ ۸۰ سانتي متره، مګر د کرسي لوړوالی ۱۵۰ سانتي متره دی.
د سراچې په یوه اړخ کې د بیمونو وزن د ګاونډیو په دیوال نه بلکه د ډبرې کاری (سنګ کاری) څخه پورته د نوي جوړ شوي دیوال باندې حساب(محاسبه) شوي، ترڅو ډبرې کاري په سر کې چارتراش یا څلور اړخه لرګي کېښودل شوي دي چې د بیم په نوم یادیږي، بیا د بیم لاندې په ښي خوا کې د لرګیو ستنې په عمودي توګه تنظیم شوي، وروسته د بیم پورتنی برخه د ستنو په سر کې کېښودل شوې ده او د چت د پوښلو کارونه په زیرکی (احتیاط) سره ترسره شوي دي.

د پوښښ دستک (ګول) لرګي د ګاونډي شاوخوا دیوال ته هیڅ ډول زیان یا وزن نه دی اضافه کړی، دا په دریو مواردو کې ترسره شوی دي:

۱. که چېرې د ګاونډي دیوال د حساب شوي وزن د اخیستلو توان نه درلود.

۲. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې شاوخوا دیوال یې ګډ (شریکه) وي.

۳. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې د هغه ګاونډی، داسې سراچه جوړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاونډ د غاړې دیوال د بیمونو او لرگیو کالمونو انځور

د بیم سر او د لرگیو کالمونو سره د گاونډی اړخ دیوال انځور (پوښښ برخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیمه یوه کوچنۍ ښار بلل کېدی شي، ځکه چې دا سیمه شپږ کوڅې لري، چې په لاندې ډول دي:

د افشارو کوڅه:

دا د مرادخانۍ یوه له مشهورو لارو (کوڅو) څخه ده چېرې چې اصلي خلک او د نادر افشار د لښکر څخه ژوندي پاتې شوي ول دلته یې ژوند کوه.

د افشارو کوڅه (لار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو کوڅه:

د يادې شوې کوڅې نوم د حضرت محمد (ص)، حضرت علي (رض)، حضرت فاطمه الزهرا، حضرت امام حسن او حضرت امام حسين (رض) له نومونو څخه اخستل شوې ده، چې د پنځه تنو کوڅې په نوم ياديږي.

په دې کوڅه کې يوه مشهوره زيارت هم شته چې دا زيارت هم د پنځه تنه (پنج تن) نوميږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته ورځي.

د پنځه تنو (پنج تن) زيارت لوحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو (پنج تن) زیارت د لوې دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زیارت د کړکۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زیارت د ننه (داخلي) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زیارت کوڅه:

په دې کوڅه کې یوه ډېر مشهور او تاریخي زیارت شتون لري، چې د حضرت ابوالفضل عباس زیارت په نوم یادېږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته د لمانځه او زیارت له پاره ورځي، ځکه دا کوڅه په همدې نوم مشهوره ده.

حضرت ابوالفضل عباس زیارت د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني کوڅه:

یوه ډېره په زړه پورې کوڅه چې د ډېر زاړه جومات له پیل سره پیل کېږي، په پیل کې یې یوه ښکلې او تاریخي بالاخانه (سراچه) هم شتون لري.

د میداني د کوڅې انځور

د میداني د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ممیزو خرڅولو کوڅه:

د مراد خاني یوه له مشهورو کوڅو څخه ګڼل کیږي چې ممیز په کې پلورل کېدل، لومړی دلته د کابل له بېلابېلو ولسواليو څخه ممیز راوړل کېدل او بیا د کابل ښار ټولو سیمو او د افغانستان نورو ولایتونو ته لیږدول کېدل.

د ممیزو د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املې (عملې) کوڅه:

په دې کوڅه کې هغه خلک چې له پاچاهانو او وروسته ولسمشرانو پورې تړلي وو، لکه نامتو لیکوالان، مشاورین، د معمارۍ، هنر، ساختماني علومو، ټیکنالوژۍ خلک اوسېدل او د اړتیا په وخت کې به په اسانۍ او مستقیمه توګه له هغوی سره اړیکه نیول کېدله.

عملې د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ بازارونه:

مراد خانۍ درې مشهوره بازارونه درلودل چې په لاندې نومونو یادېدل.

۱- د زیارت د کوڅې بازار - (مرادخانۍ بازار او د کرېړ(قیر) سړک په اوږدو کې)

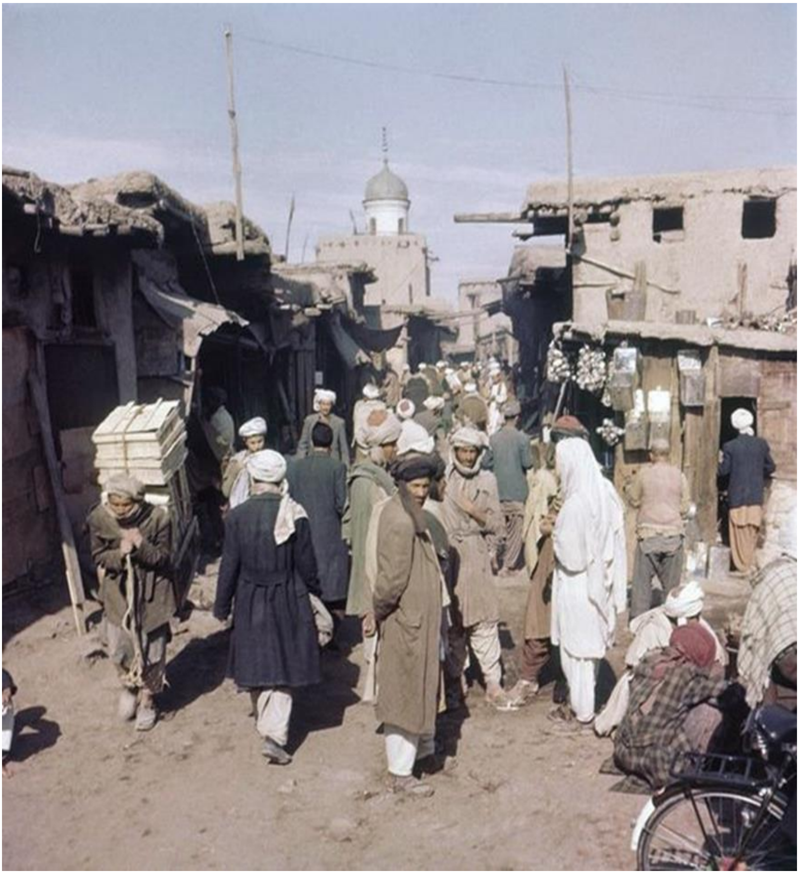

زیارت د کوڅې بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

زیارت د کوڅې بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

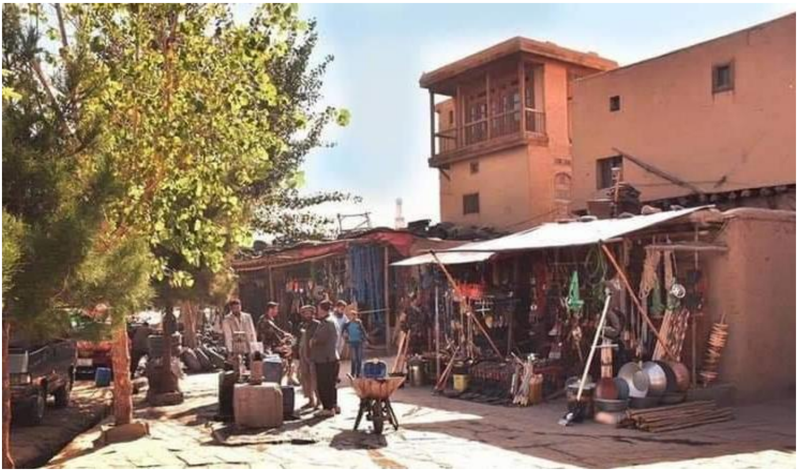

زيارت د کوڅې بازار کوم چې د کابل سيند او کرېږ سړک پر غاړه پروت دی، نوی انځور

زيارت بازار د يوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ ـ د نادر پښتون سړک بازار:

دا بازار پخوا په مراد خانۍ پورې اړه درلوده او د مراد خانۍ په ساحه کې هیڅ ډول کانکرېټي ودانۍ نه وې، د وخت په تېرېدو او د پخوانیو حکومتونو د بې غورۍ له امله ورو،ورو پورتنی بازار په کانکرېټي ودانیو بدلې شوې او یوه برخه یې د دولتي ادارو له پاره وکارول شوه، او په یوې څنډه کې یې د آریانا په نامه سینما هم جوړه شوه.

دا مهال د پښتونستان چوک (د اوبو له فوارې) څخه تر خښتي پله (پول، پل) پورې سړک، دواړه خواوو ودانۍ له ساده بڼې نه په کانکرېټي ودانیو بدلې شوي دي.

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

د نادر پښتون بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر پښتون بازار نوی انځور (د بازار د ننه یعني خیر خواه مارکیټ د اور لګیدو وخت ۲۰۱۸)

د نادر پښتون بازار نوی انځور (د اوبو فوارې خوا ته)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د کوڅې بازار (خیابان بازار)

دا بازار له پل باغ عمومي څخه پیلېده او د خښتو له پله (پل خشتی) سره نښلول کېده، خو د تېرو حکومتونو د بې غورۍ او د دغې سیمې ودانۍ ، د دولتی ادارو او کانکرېټي ودانیو په بدلولو سره دا بازار د مرداخانۍ سیمې نه و ویستل شو او اوس مهال د فروشگاه د بازار په نامه یادېږي.

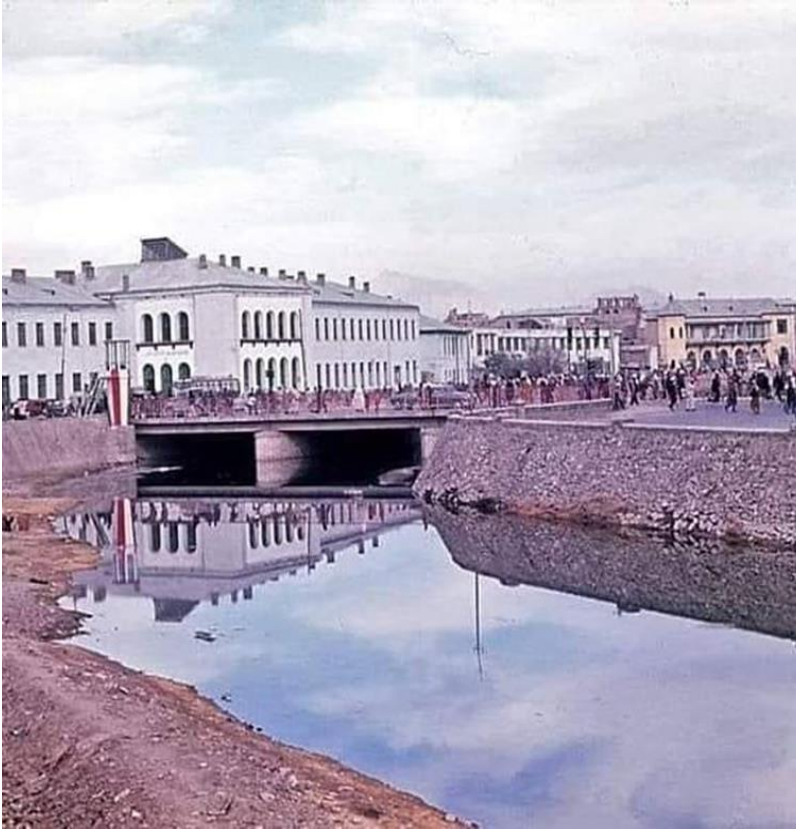

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د ښښتو د پول (پله) یوه زوړ انځور چې د کابل سیند په سر جوړ شویو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشګاه) نوی انځور

د کوڅې بازار (فروشګاه) نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشګاه) نوی انځور

د یوه پیسګي پله پخوانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه پیسګي پله اوسنی انځور

په مراد خانۍ او زیارت کوڅه کې زاړه دوکانونه (هټۍ) په لاندې ډول دي:

ـ د آهنګرۍ هټۍ، د لاستي جوړونې (د بېلچې لاستي، بېل، کلنده، څټک، او نور د کیندنې او کرنې وسایلو لاستي)

آهنګرۍ د هټۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګری د هټۍ داخلي انځور

آهنګری د هټۍ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګرۍ د هټۍ بهرنۍ انځور

د لاستو جوړونې هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هټیو بهرنی انځور

د ربړي وسایلو پلورنځي چې د زړو او کارول شویو ټایرونو څخه جوړ شوي، لکه د اوبو د څاه ډولې (ډولچې)، د ساختماني موادو د لیږد له پاره ډولچې (سطلونه)، ربړي رسۍ، ربړي لوی جوالونه، د څارویو د ابو څښلو تشتونه او داسې نور.

ربړي وسایلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربړي وسايلو د هټۍ انځور

د ربړي وسايلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارويو د اوبو ښښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

ځارويو د اوبو ښښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارويو د ځښناک تشت د پلور انځور

ځارويو د اوبو ځښنلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارويو د څښاک تشت د پلور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د ربړي رسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي میز انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي څوکيو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي میزونو انځور

د ربړي وسایلو د هټیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړې او پلاستیکي پلورنځیو بهرنۍ انځور

- د سرو زرو هټۍ

د زیوراتو د پلورنځي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د ګوتو هټۍ

د یوه ګوتې پلورنځي داخلي انځور

د یوه ګوتې پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د حکاکۍ او کیندنې کارځای

د کیندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

د کیندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيندنې کارځای ځخه يوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندنې کارځای ځخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

ـ خوراکي توکي

د پرچون پلورنځیو څخه یو بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دسمال خرڅلو پلورنځی

د یوه دسمال پلورنځي بهرنی انځور

ـ د کاله لوښو (کور وسایلو) پلورنځي

د کاله لوښو پلورنځی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وسایلو پلورنځیو څخه یوه بهرنی انځور

- کور د اړتیا وړو وسایلو (خورده) هټۍ

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ بهرنی انځور

- د رنګونو پلورنځی

د رنګونو پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ساختماني مواد

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ انځور اخستنه او فوټوکاپي

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پلیو د نینې کولو هټۍ

د نینو پلورنځي څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ

د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ یوه بهرنۍ انځور

- قصابۍ

د قصابۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اتاري (عطاري) او یوناني طب

د اتاري (عطاری) او یونانی درملو پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د لرغونو توکو پلورنځي

د لرغونو توکو پلورنځي زوړ بهرنی انځور

- خوراکي توکي

د خوراکي توکو پخوانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوراکي توکو اوسنی انځور

ـ د ګاڼو پلورل او ترمیم

د زیوراتو پلورنځیو او ترمیم بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خاني اسانتیاوې:

مراد خانۍ ښاري اسانتیاوې لري لکه:

- د ابو فضل العباس زیارت

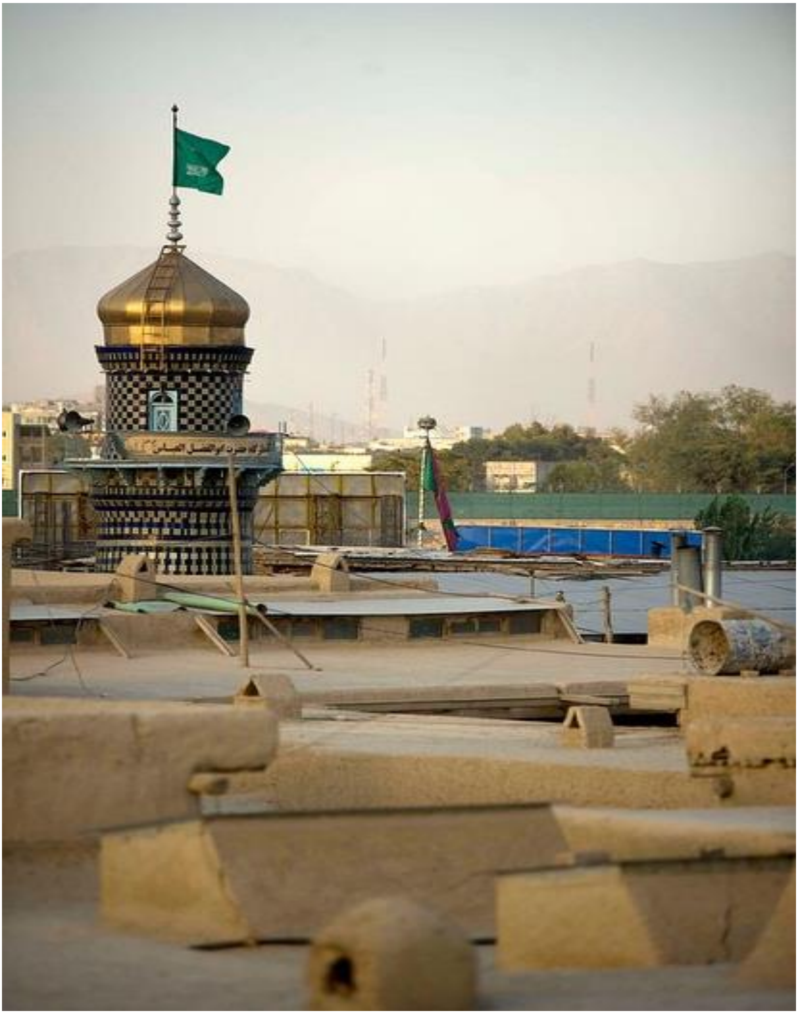

د ابو فضل العباس زیارت بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوایی (بیکری)

دنانوايي بهرنی انځور

- د مراد خانی منځنی ښوونځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د ښوونځي د کوڅې بهرنۍ انځور

د ښوونځي د انګړ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي د انګړ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د فیروز کوه روغتیایي کلینیک

د فیروز کوه روغتیایي کلینیک بهرنی انځور

د فیروز کوه روغتیایی کلینیک داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- درملتونونه

د درملتون بهرنی انځور

- د کوچني توليدي وسايلو ځای

د کوچني توليدي وسايلو ځای داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نقاشۍ ټولګي داخلي انځور

د زرګرۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د بوټانو ترمیم

د بوټ ګنډلو د یوه موچي انځور

- د مراد خانۍ نارینه زوړ حمام

د مراد خانۍ نارینه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی نارینه زاړه حمام د چت انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ نارینه زاړه حمام د جامو بدلولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی نارینه زاړه حمام د دروازی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوماتونه:

- د بي بي زينب جامع جومات

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بي بي زينب جومات بهرنۍ انځور (د عاشورا په ورځ)

د بي بي زينب جومات بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د میداني جامع جومات

د میداني جامع جومات د دروازې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات بهرنۍ انځور

د میداني جامع جومات داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات د کړکۍ یوې برخې انځور

- د ابوالفضل العباس جومات

د ابوالفضل العباس لوی زیارت جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ابوالفضل العباس زيارت جومات د منار بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دوېِ چايخانې

د چايخانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چايخانې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زوړ کابل رستورانټ

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

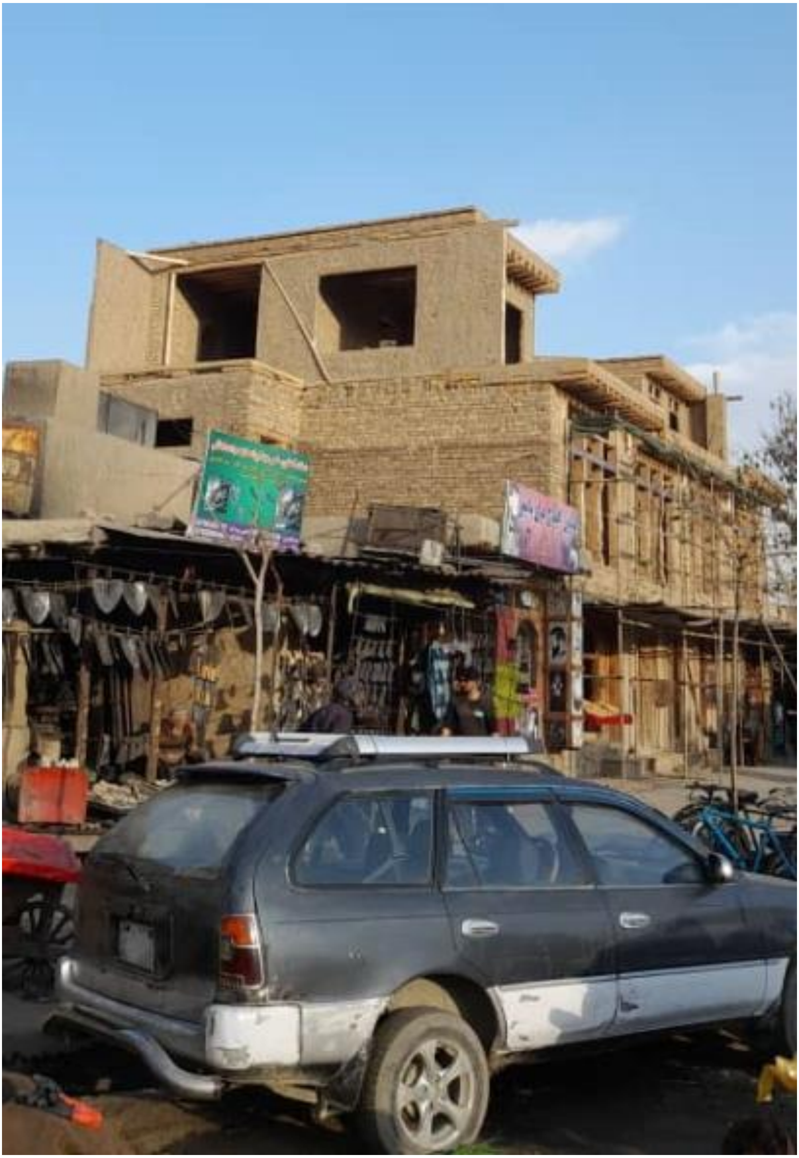

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

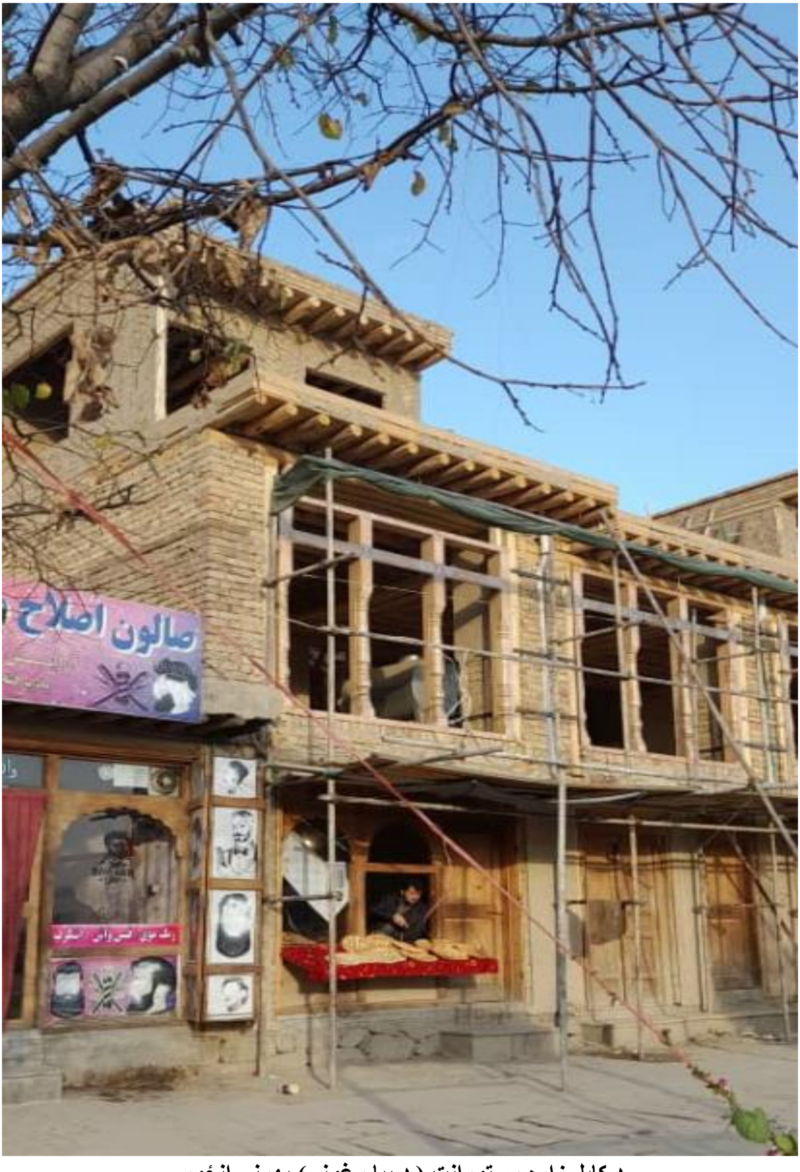

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ککرو رستورانټ (کله پزي)

د نجیب کله پزۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمید کله پزۍ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سلماني (دلاک، بربر)

د سلماني بهرنۍ انځور

- سقاوې

د سقاوې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوايي (بيکري)

د بیکرۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ویلډینګ کاري

د ویلډینګ کارۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناستې ځايونه (څپرې، چتې)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بیا جوړ شوی)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بیا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې ځای (چتې) انځور (بیا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې تکيه خانې:

په مراد خانې کې نهه تکيه خانې شتون لري، چې په لاندې نومونو يادېږي:
حاجي محسن، علي جان، کوچه املا، يعقوب، شاه قل، محمود، سيد اکبر، محب، نبي جان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حاجي حسن شاقل د تکیه خانې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې ښوونځي:

د عامه ښوونځیو سربېره، خصوصي مسلکي ښوونځي هم شتون لري لکه:

- د سرو زرو ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د پلان او شکل په نظر کې نیولو سره د زیورونو د تولید او ترمیم په برخه کې روزل کېږي، ترڅو دوی د معیارونو سره آشنا شي، د بازار تقاضا پیدا کړي او په راتلونکي کې د کیفیت لرونکي تولید شوي مواد بازار ته وړاندې کړي.

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

- د خطاطۍ اومیناتورۍ ښوونځی

دا د ننني ټولنې یوه له مهمو ښوونځیو څخه دی، چېرې چې زده کونکي کولی شي د خطاطۍ هنر، نقاشي او میناتوري زده، د رنګونو ترکیب او له ځایی توکو څخه یې چمتو کړي.

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

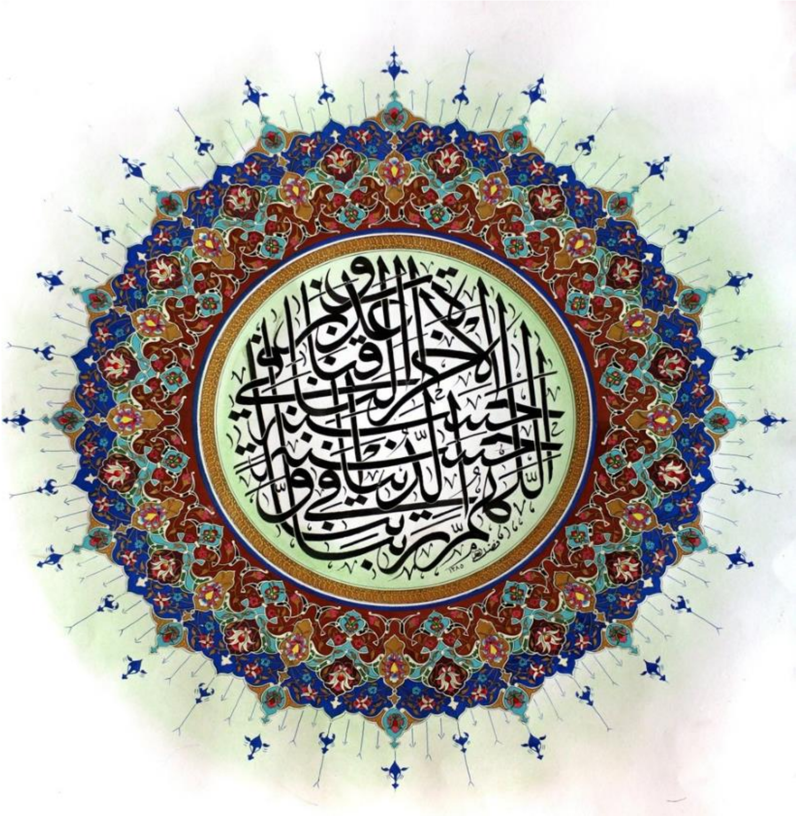

د خطاطۍ او میناتورۍ انځور

د خطاطۍ او میناتورۍ د موادو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ختېينو لوښو جوړولو(کلالۍ) ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د موادو د تولید له نویو میتودونو، د لوښو د چمتو کولو له اړتیا سره اشنا کېږي او په راتلونکي کې کولای شي خپل د تولید پلورنځي ولري.

کلالۍ د ټولګي انځور

کلالۍ د ټولګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلالۍ انځور

د کلالۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ سیمه کې د خیاطۍ یوه ښوونځی هم شته چې بریالي او تکړه زده کوونکي یې په افغاني ټولنه کې ونډه لري.

د مراد خانۍ سیمه په یوه کوچني ښارګوټي بدله شوې، دغه ښارګوټی د اوبو رسولو مرکزي سیستم لري، چې تر اوسه نه دی فعال شوی، یعنې اوبه په کې نه ځي.

مراد خانۍ یوه ساده کانالیزاسیون سیستم لري چې تقریباً د کوڅو په منځ کې تېرېږي، دا سیستم چې په نالیو(کوچني بیالو) کې بهیږي، ټول پوښل شوی دی، داسې ښکارې چې په پایله کې د کابل سیند سره نښلول شوی دی.

کانالیزاسیون د سر پوش انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د فیرو کوه په نوم یوه موسسه د مرادخانۍ په بیا رغونې کې بنسټیز رول لوبوي چې تل یې هڅه کړې مراد خانۍ د کانکریټو له یرغل څخه وژغوري، خو له دې سره هم مهاله یې په شمال ختیځه برخه کې یوه درې پوړیزه نوې جومات هم جوړ شوی چې د محمود خان پله څخه مراد خانۍ لید مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استوګنې (هستوګنۍ) کورونه:

په مراد خانۍ کې د استوګنې ډېری ودانۍ له هټیو نه پرته دوې پوړیزې تلپوړي دي، چې په هغه وخت کې د اضافي موادو او وسایلو د ساتنې په توګه کارول کېدې، هغه توکي چې په اوړي کې نه کارول کېدل او یا هم د ژمي له پاره د سون (سوند) توکو د ذخیره کولو په توګه کارول کیده.

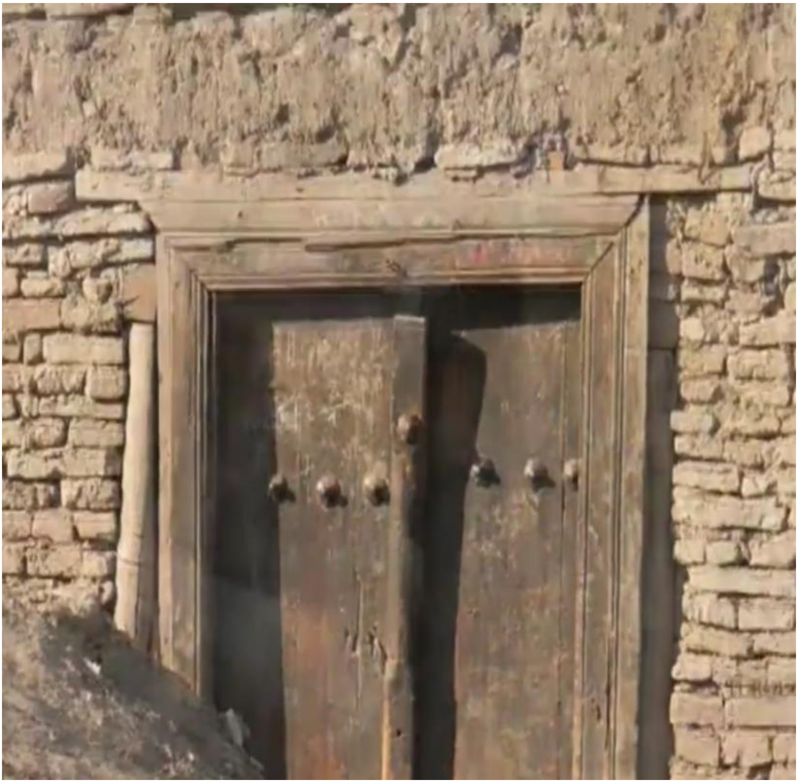

یوه کور د لویې دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

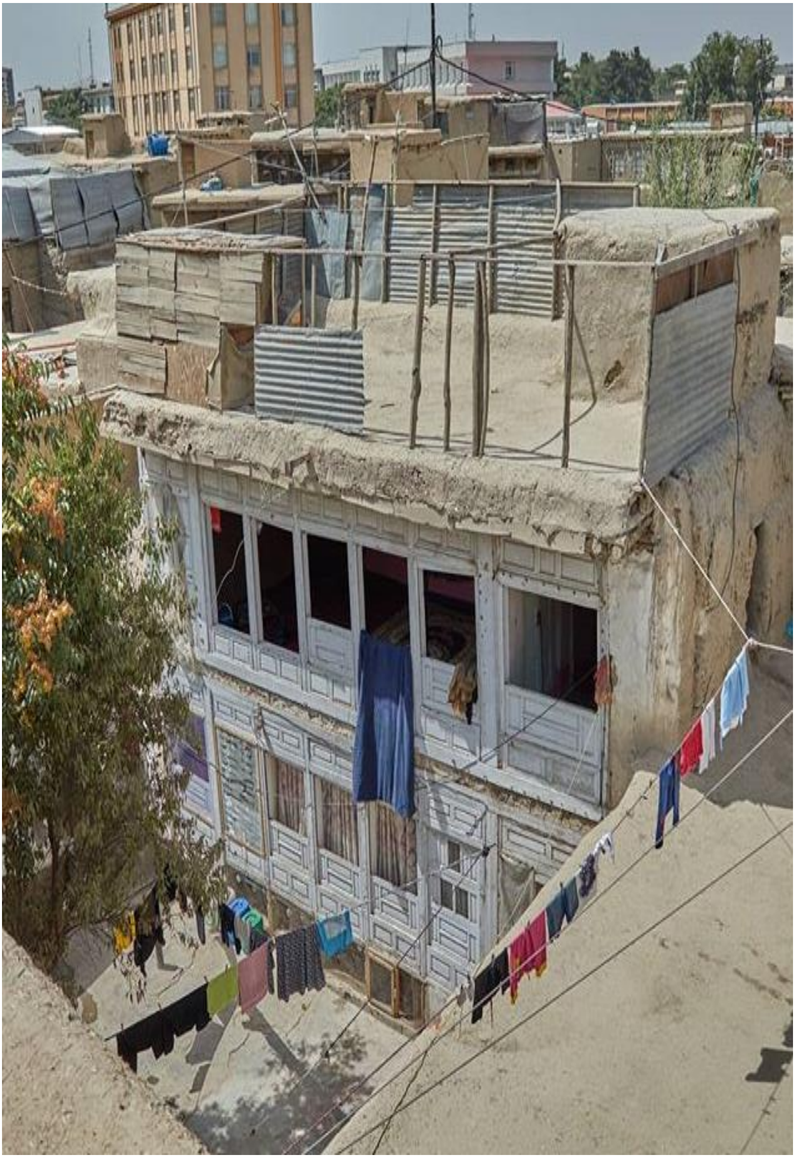

د یوه کور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هستوګني د کورونو د يوې ارسی انځور

د يوه پخواني کور انځور (د طاوس کور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا حویلی یوه دالان (ویستیبل)، یوه زینه، د اوسیدو خونه (سالون)، د خوب خونې او یوه حمام (د ځان منځلو ځای) لري.

د کور تنور خونه او تشناب د حویلی څنګ کې په پام کې نیول شوي دي چې کوڅو ته د ککړو اوبو وتلو لارې لري.

ډیری ودانی پخلنځای نه لري او د کال په دریو فصلونو کې په همدې دالان (دهلیز) کې پخلی کوي، مګر ژمي په سړو ورځو کې د کور بخاریو او چریو پر سر پخلي کوي.

ډېری د خوب خونې او حمامونه د اوسېدو خونو سره لار لري، همدا راز د اوسېدو خونې تر ټولو خونو لويې دي.

کوټې د رڼا، لمر وړانګو او د هوا د تبادلې په موخه دواړو خواوو ته کړکی لري.

هغه کړکی چې د غولي (حویلی) خوا موقعیت لري لوی او کلاسیک سټایل لري، مګر هغه کړکی چې د کوڅې خوا ته ایښودل شوی دي، خورا کوشنی او ساده دي.

په کوڅوکې د کړکیوله شکل څخه داسې ښکاري چې دا کړکی یوازې د هوا تبادلې له پاره په پام کې نیول شوي دي.

هغه لويې کړکی چې د غولي خوا ته ایښودل شوي دي د اورسی په نوم یادیږي.

د دې ارسیو پلنوالی اکثرآ ۱۲۰/۱۱۰ سانتي متره دي، او د پرانیستې برخه، چې د پلې په نوم یادیږي او پورتنی خوا ته لیږدول کیږي، له ۹۷ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره ارسۍ له دريو څخه تر څلورو پورې پلې او د ٤٠ سانتي مترو لوړ بنسټ (بيس، اساس او يا زيرانه) لري.

دا بنسټونه د لاندې اهدافو له پاره په پام کې نيول شوي دي:

١. چې تکيه وکړي،

٢. د غولي په لور وګوري

٣. د ماشومانو د لوېدو، مخه ونيسي.

په ځينو ودانيو کې، له بنسټ څخه پورته، د بيلګې په توګه، د هرې ١٥ سانتي مترو وروسته، د يوه لرګي (چفتي) په دواړو خواوو کې بهرخوا نه تړل (کلک) شوي دي، ترڅو د ماشومانو د لوېدو مخه ونيسي.

ځکه چې د دريو او څلورو پلو د پورته کولو په صورت کې د بنسټ تختې لوړوالی خوندي نه دی او د احتياط له پاره هماغه لرګي يا چفتي په پام کې نيول شوي دي.

د پلو اوږدوالی٩٧ سانتي متره او لوړوالی يې ٤٥ سانتي متره دي، د پلو پلنوالی (ضخامت) له ٣ څخه تر ٥ سانتي مترو پورې دي، ترڅو د کورنۍ غړي د پورته کولو او ښکته کولو وړتيا ولري.

دا پلې د اړتيا په وخت کې، په پورتنۍ برخه کې يوه اړخ ته اړول کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلو پورتنۍ او لاندنۍ برخې سره توپیر لري، ځکه چې په پای او منځ کې د ګردي لرګي په ډول دي، دا لرګي د جوک په نوم یادیږي.

پلو د پورتنۍ برخې په مینځ کې غوچونې شتون لري ترڅو دویمه پله په آرامۍ سره د لومړۍ پلې په سر کې کېښودل شي کوم چې د هوا او روښنایۍ لیږد مخه نیسي.

په ډیری کورونو کې، شیشې هم د پلو په پورتنۍ یا پای کې لیدل کېدی شي، کوم چې کوټې ته د رڼا لیږد په ګوته کوي.

د ټولو ارسۍ لوړوالی ۱۹۰ سانتي متره دي او د سینګار سره د کمان په څیر ښکاري.

مګر د بازو (اړخ) لوړوالی په دواړو خواوو یا د کمان پیل ته د ارسۍ اصلي شکل ۱۱۷ سانتي متره دي.

د هرې ارسۍ، بهرنۍ او داخلي بڼه یوه څه توپیر لري.

د ودانۍ په هر اړخ کې د کمان یا آرچ په څیر، ډیر لوړ کیفیت او ښکلي نقاشي لري.

د ارسۍ لاندینۍ برخه یوازې چوکاټ لري او سینګار شوي داخلي او بهرني دوې ښکلې تختې لري، دا تختې ساده او کوم سوري هوا د تبادلې (جریان) له پاره، نه لري.

ارسیو د پورتنۍ برخې پرته، د ارسۍ بنسټ اندازه، د بیلګې په توګه ۴۰ سانتي متره، د هوا او رڼا تبادلې له پاره د سوري لرونکي تختې سره لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسی انځور

د ارسی پورتنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسی لاندنی برخې انځور

طاوس کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

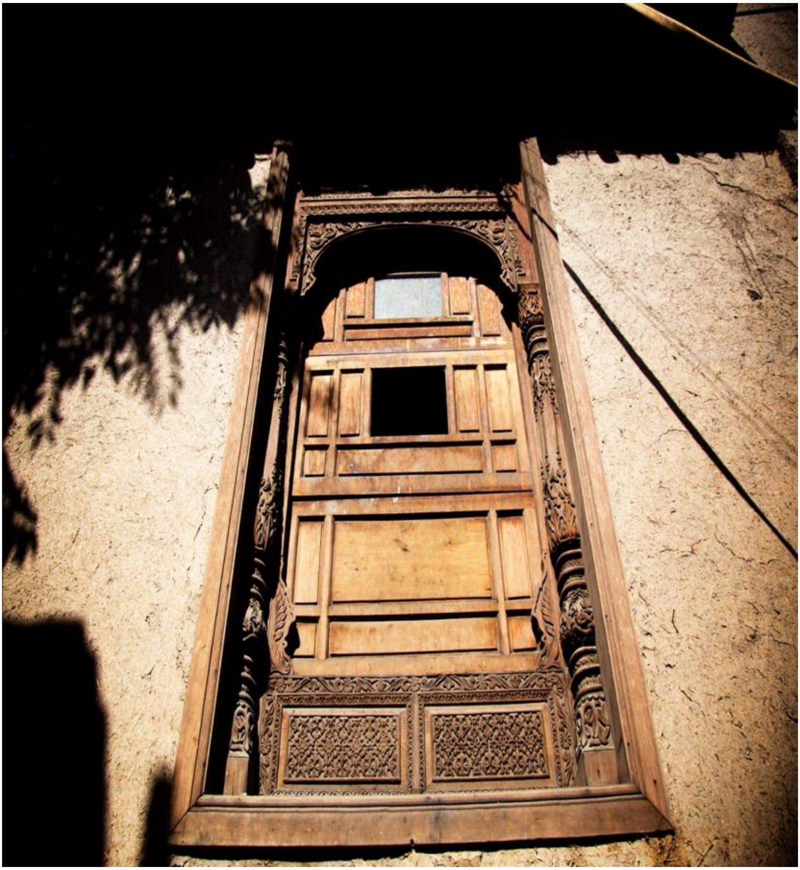

یوه کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسئ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسۍ د بهرنۍ څنډې په دواړو خواوو کې، په یوه ډېر پخوانی کور کې، د طاوس شکل لیدل کېږي، نو په همدې توګه دا کور، د طاوس کور په نامه یادېږي.

طاوس د کور ارسۍ پخوانی انځور

طاوس د کور ارسۍ نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلپوړ کې چې د لرګیو نه پوښل شوی دی د کړکې پر ځاي سوری، سوری ښکلې او کیندل شوې تختې لري.

دا تختې د کابلی جالئ په نوم یادیږي، چې د تلپوړ (تهکوئ) کې هوا د تبادلې او د روښنایي په موخه کارول شوي دي.

دا تختې د ځمکې (فرش) څخه د تلپوړ (تهکوئ) پوښ پورې تول لوړوالی ٦٠ سانتي متره دی.

د تلپوړ لوړوالی د ځمکې (فرش) څخه تر چته پورې په ډېری کورونو کې ١٩٠ سانتي متره دی.

طاوس د کور د تلپوړ جالئ د یوې برخې (انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسیو ساختماني برخې اکثرآ د لوړ کیفیت اصلي ارچه لرګي دي او ځینې یې کور مالک د ځانګړي فرمایښت (فرمایش) سره سم د چارماغو (چهارمغز) لرګیو څخه جوړ شوي دي.

دا ارسۍ هېواد د تکړه ترکاڼو او تجربه لرونکو کارګرانو له خوا په خورا زړه پورې او ښکلي سینګار سره جوړې شوې دي.

یوه ډیر مهم ټکی دا دی چې د داسې لرګیو په جوړولو کې د ساختماني میوګیو(مېخ) کارول په هیڅ ډول نه لیدل کېږي.

په دالان (دهلېز) کې د حویلی زینو یا دالان ته د ننوتلو څو ګامه مخکې، پوښښ په پام کې نیول شوی دی.

د زینې پلنوالی معمولآ له ۱۲۰ څخه تر ۱۳۰ سانتي مترو پورې دي او د پټې لوړوالی معمولآ له ۲۵ څخه تر ۳۷ سانتي مترو پورې دي.

زینې په خورا کوچني او محدود ځای کې په پام کې نیول شوي، د زینو ډیزاین د لرګیو اساس یا ګردي لرګي (ګول) شاوخوا د دوراني (مدوره، سېرکل) زینو په شان جوړې شوې دي.

دا زینې د نورو زینو په پرتله دومره آرامې نه دي، ځکه د ګام یوه اړخ یې تنګ (لنډ) او بل اړخ پراخ (سور لرونکی) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساختماني مواد يې له لرګيو، خټو او اومه خښتو څخه دي او د زينې د مخ په پورتنۍ برخه کې له لرګيو څخه کار اخيستل شوی دی تر څو کاروونکي ترې په ښه توګه استفاده وکړي او د پورته کيدو او ښکته کيدو په وخت کې د کورنۍ د غړو د لوېدو(غورځېدو) لامل نه شي.

دا زينې د کاروونکو خصوصاً د کورنۍ غړو له پاره عادي دي، مګر دا د ميلمنو له پاره چې د ښار بيلابيلو سيمو څخه راځي، ډېر ستونزمنې دي، چې بايد د ښکته او پورته کيدو په وخت کې ډېره پاملرنه (احتياط) وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور لمړی پوړ زينې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوېیم پوړ زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوېيم پوړ زينې څټ (شا) انځور

يوه کور لمړي پوړ زينې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننوتلو دالانونه (دهلېزونه، ویستیبول) اکثراً پرته له دروازو
څخه دي او څوو کورونو دالانونه د دروازو سره لیدل کېږي

د یوې حویلۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلی د زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس کور د دالان د یوې برخې انځور

د دالان دروازې اکثره دوې پلې لري او یوه پله یې دروازې په حوېلیو کې په ندرت سره لیدل کېږي.

دا مفکوره ښیي چې اکثراً د دروازې یوه پله (ترازه) کارول کیږي او یوازې د اړتیا په وخت کې دواړه کارول کېدی شي.

د دالان (دهلیز) د ډېرو دروازو لوړوالی ۲۱۰ سانتي متره او د هرې پلې پلنوالی ٦۰ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوټو دروازې او په ځانګړې توګه د مېلمنو د کوټې دروازې په لوړوالي کې تر نورو دروازو ټیټې دي، چې اصلي موخه یې د کورنۍ لویې خونې ته د ننوتلو د مخه سر ښکته کول دي چېرې چې د میلمنو عبادت او ښه راغلاست (استقبال) کیږي.

د میلمه کوټې دروازې پلنوالی له ۹۰ سانتیو څخه او لوړوالی یې هم له ۱۵۰ سانتي مترو څخه کم دي.

د اوسیدو(میلمه، سالون) خونې څخه د خوب خونو ته دروازې لري کومې چې دوې پلې لرونکي دي.

د ا دروازې په ښکلي سینګار سره جوړې شوې دي، او د دې دروازې څخه پورته یوه رپک (چوکۍ ، کرنیز یا کارنیس) لیدل کیدی شي.

د رپک (کارنیس) څخه پورته، یو آریشي ښه په ورته یا سمیټ شکل کې لیدل کېدی شي.

د ډیری خونو لوړوالی، د استوګنې خونې په ګډون (شمول) یا میلمستون، د فرش څخه تر چت پورې ۲۳۰ سانتي متره دی.

یوه په زړه پوری شی چې په دې کورونو کې لیدل کېدی شي، د دروازې قوي اړم دی، کوم چې په نننۍ ټیکنالوژۍ کې د دروازې سټیپر (Door stopper) په نوم یادیږي.

خو په مراد خانۍ کې هغه وخت دا وړه وسیله شتون درلود چې د خلک خوښه، چې څومره یې زړه وغواړي، د دروازې د درولو (بندولو) له پاره ترې کار اخستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نن ورځې میخانیکي ډور سټپېر (Door stopper) دروازې بندونکي دا وړتیا نه لري او کولی شي یوازې په خپلې ټاکلې برخه کې دروازه ودروي.

د دروازی درونکي (Door stopper) انځور

په ډیری کورونو کې د لرګیو تکیه (پیزاره، سکرټینګ) یا (Skirting) لیدل کیدی شي چې ټول لوړوالی یې ۷۰ سانتي متره دی، او دا تکیه د اسلامي طرز ځانګړی سینګار لري.

په لاندینی او پورتنی برخه کې سینګار توپیر لري، مګر لوړوالی یې یو شان دی، په پورتنی برخه کې نهه سانتي متره او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته کې نهه سانتي متره دی، دې طرز ته په نوي جوړښت کې بورډر(Boarder) ویل کیږي.

د لرګي تکیې (پیزاره)، طاوس د کور ناستې (سالون) کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کورکي، د تاخچې (تاقچې، طاقچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې (اوسیدو، سالون) خونو کې، ډیری لرګیو الماری د ځانګړي سینګار سره لیدل کېدی شي.

د الماری ځای (موقعیت) د دیوال دننه او د خونې په مرکزي برخه کې دی.

دا لرګي الماری کلاسیک شکل لري، ښکلي دوې نقاشي شوې پلې لري، او په هره پله کې درې ورته شیشې لري، چې د چای او سینګار لوښي په کې ځای پرځای شوي دي.

د دیوال الماری سور (بر، لنډوالي یا عرض) اکثرآ ۱۱۰ سانتي متره دی او لوړوالی یې له ۱۱۰ څخه تر ۱۴۰ سانتي مترو پورې دی.

د الماری لوړوالی کور د فرش څخه ۷۰ سانتي متره دی،

د الماری په پورتنی برخه کې، تاسو کولی شئ رپک (کارنیس، کرنیز) وګورئ، کوم چې د ښکلي سینګار او د هنرمندانو د کار لیوالتیا او ښکلا سره، پاملرنه ځانته جذبوي (راجلبوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طاوس کور د ناستې په خونې کې د لرګیو الماری انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځینو کورونو کې، په ځانګړې توګه اوسیدو د کوټې په دیوال کې د ختو الماری په نوم خورا په زړه پورې الماری شتون لري، دا الماری ۴، ۸، ۱۲ او ۱۸ خانې لري، د هرې خانې لوړوالی ۲۲ سانتي متره، بر(سور،عرض) یې ۲۰، او ژوروالی یې هم ۲۰ سانتي متره دی، دا الماری د دودیزو آرائشی لوښو، د کیندلو شویو شیانو، یا د شپې د رڼا کولو وسایلو په موخه کارول کېږي.

د یوه کور د ناستې (سالون) کوټې د ختو الماری انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کور کې د خټو تاخچې (تاق، طاق یا طاقچه) انځور

د لرګیو او خټو الماریو سربېره، په پورتنۍ برخه کې د ۲۰ سانتي مترو راوتلی جوړښت شتون لري چې د رپک (کرنیس، کرنیز) په نوم یادېږي ، کوم چې د لرګیو الماریٔ د پاسه د ځانګړي سینګار سره پرې کېږي.

د هغې جوړول په دیوال کې د ۲۰ سانتي مترو په اندازه کې د لرګیو میخونو په ټکوهلو او د ورته لرګیو میخونو په سر کې (د پاسه) د کوچني قطر لرګیو په ایښودلو او بیا د ورته لرګیو جوړښت په دواړو خواو کې د خټو یا ځینې وخت ګچ په کارولو او په ځانګړي مهارت سره ترسره شوي دي.

د رپک د څوکې ډبل والي (ضخامت) معمولآ ۱۰ سانتي متره د دیوال بیخ ډبلوالی یې ۱۵ سانتی متره او د دیوال نه لرې والی (کانتیلېور) یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېری (زیاتره) خلکو د رېک نه د کوټې د داخلي سینګار او ښکلا له پاره په وطن کې د ختو جوړ شوي لوښي ایښودلو له پاره کاروي.

د رېک د یوې برخې انځور

د رېک د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رپک د پاسه دوې تکیې (پایزارې) لیدل کېږي چې هره یوه یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې ده، له دې کارنیسونو څخه یوه یې د ختېو څخه جوړ شوی او بله یې د لرگیو برخه یې د چت سره تړلې ده .

دا پیزاره د رپک او چت تر منځ یوه ښکلی همغږي رامنځته کړي ده.

ځینې چتونه د لرگیو پوښښ (مسطح) لري، مگر ډیری یې د پخوانیو وختونو ټوکرو په ذریعه پوښل (مسطح) شوي دي خو ځینې یې پرته له داخلي پوښښ څخه هم شتون لري.

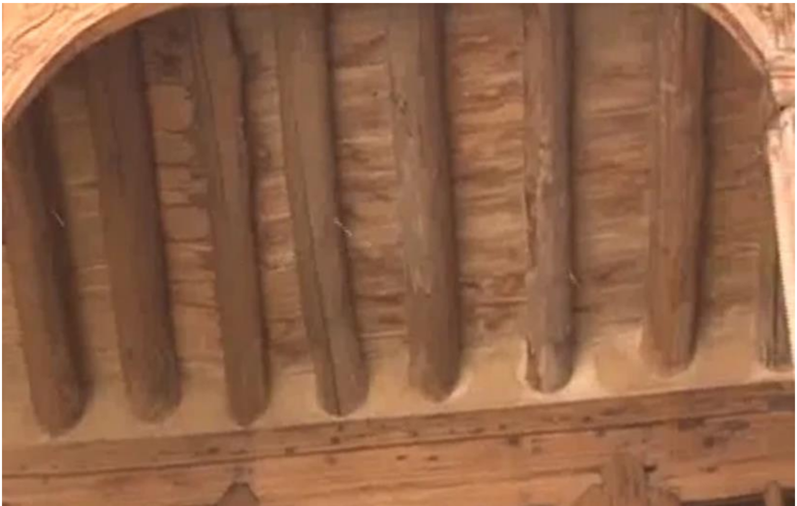

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه چت د لرگیو پوښښ(مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی سرای د یوه دیوال او دروازې انځور

د خونو د ننه، ښکلي تاخچې، رېکونه دیوال کې د غاړې او پورتنۍ سینګار سره په ښکلي بڼه لیدل کېدی شي.

د دې تاخچو بهرنی لوړوالی اکثرآ ۱۲۵ سانتي متره دی او بهرنی پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره دی، په داسې حال کې چې په منځ کې دننه لوړوالی له ۷۸ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې او ژوروالی یې ۱۵ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاخچې داخلي کمان د آرچ یا کمان له داخلي برخې څخه د ۶۰ سانتي مترو په لوړوالي پیل کېږي.

په دغو اثارو کې زیاتره ښکلي دودیز توکي، د سینګار توکي او د شپې د روښنايي توکي (شیطان چراغ او وروسته ایلکین) ایښودل کېږي، ځکه په هغه وخت کې بریښنا نه وه.

د دې تاخچو لوړوالی د کور د غولي (فرش) له سطحې څخه ۷۰ سانتي متره یا د لرګیو تکیې (پیزارې) لوړوالی سره مساوي دي.

د ډبرې له کار وروسته د دیوالونو ساختماني توکي د بیمونو په مینځ کې خامې خښتې وې او د ودانۍ له بشپړېدو وروسته په بهر کې د کاه ګل (خاورې، د غنمو بوسو او اوبو ترکیب) و، مګر د ننه یې د خښتو سربېره سینګل (خاورو، بډه ګال (د لوخو ګل)، شګو او اوبو ترکیب) او بیا د سپینو خښتو په واسطه سپینېدل (رنګېدل)، کوم چې میکروبونه وژني.

دا سینګل شوي (رنګمالي) په کال کې دوې ځله یانې (یعنې) د اخترونو او نوي کال له رارسېدو مخکې په سپینو خاورو سپینېدل (رنګېدل).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلې باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې ننوتو د لارې انځور

د یوې حویلې باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلپوړ(تهکوي) د کور غالی (فرش) چې تر ډېره د وربښت او رطوبت له ګواښ سره مخ وې، لمړی یې موجوده خاوره د یوې ساده وسیلې په مرسته کېکاګله (ټپک کوله)، بیا یې پرې د سیند ډبرو (ګردې ډبرې) یوه طبقه (فرش، لایه) جوړه شوې وه چې تر ۲۰ سانتي مترو پورې لوړه وه، بیا د ډبرو پر سر باندې ډبل اخپړ(کاه ګل) ورکړ شوی دی.

د پوښښ تیران (دستک) د ٤٠ څخه تر ٤٥ سانتي مترو قطر سره د ۳۰ سانتي مترو په فاصله کې د کوټو د دېوالونو په دواړو خواوو کې ایښودل شوي دي.
بیا د هغه تیرانو پر سر د ارچه تختې چې سور یې ۲۰ سانتي او جګوالی (ضخامت) یې تر ۲،۵ سانتیو پورې رسېږي، لیدل کېږي.
مګر په ځینو کورونو کې د تیرانو پر سر پوزی (بوریا) او یا هم چجکی چې نن ورځ په آزاد بازار کې د پوزي معادل په توګه کارول کېږي، بیا د هغې په سر کې خټه (غوره ګل)، بیا د ۱۰ څخه تر ۱۵ سانتي مترو پورې وچه خاوره، او په آخر کې اخپړ(کاه ګل) کېږي.
د چت اخپړ اکثرآ دوه پوړه (دوې لایې) وې او د اخپړ په وخت کې پرې مالګه شیندل کېده تر څو اخپړ کلک او دژمي په موسوم یانې د واورو توګلو (پاکولو) په وخت کې بام ته کوم زیان (نقصان) و نه رسېږي.

چت (بام) ته د راوتلو له پاره به یې زینې جوړوې او په پای کې به یې د زینې په سر کوټې شانته چت جوړاوه کوم چې د بام بوټۍ په نوم یادېږي، بیا به یې بام بوټۍ ته دروازه کېنوله تر څو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې خوانه غله را نه شي او همدا راز د ماشومانو د لوېدو مخه ونيسي ځکه دا بامونه کومه کتاره او يا هم سنجي دېوال پرته شتون لري.

د هر کال په تېرېدو سره خلک بايد بامونه اخېږ کړي، د دې له پاره چې په چت يا پوښښ کې د ډېر وزن (دروندوالي) څخه مخنيوی وشي، له ٥ څخه تر ١٠ کلونو وروسته پخواني اخېږ توګل (لرې) کېږي، بيا له سره اخېږ کېږي.

د د بامونو د اخېږ له پاره تر ټولو ښه وخت د تلې (ميزان) مياشت ده، چې هوا ډېره معتدله وي او د اخېږ ډېر ژر وچېدو مخه نيول کېږي.

د بام اخېږ ته بايد پاملرنه وشي چې بامونه بايد ميل (شېب، سلوب) ولري، او د اخېږ په مخلوط کې بايد د لوی اندازې ياني اوږده بوس وکارول شي ترڅو د غټو چاودو (درزونو) څخه مخنيوی وشي.

بامونه د لرګيو ناوې لري چې د نيمه دايرې په توګه (شکل) د ارچې (کجورو) له لرګيو څخه جوړې او يا له دريو جلا تختو څخه جوړې شوې دي.

د ناوو اوږدوالی اکثراَ ١٠٠ سانتي متره، پلنوالی يې ١٢ سانتي متره او د تختې ضخامت له ١,٨٤ څخه تر ٢ سانتي مترو پورې دی.

د ناوې د ښندې لوړوالی ١٠ سانتي متره دی، او وروستۍ برخه چې د چت سره نښلوي، هيڅ ښنده نه لري، او د ناوې وروستې برخه د بام په دستکو کلکېږي، ترڅو د ناوې د راولېدو مخه ونيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور بام د ناوې انځور

د حویلیو انګړ معمولا د شاوخوا دیوالونو تر څنګ یوه غځېدلې لار لري چې پلنوالی یې تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې رسېږي، د لارې په فرش کې پخې خښتې او یا هم د غره اوارې تیږې کارول شوي دي تر څو د پاکولو، مینځلو او ګرځېدو وخت کې، کومه ستونزه منځ ته را نه شي.

د کورونو په انګړ کې د اوبو یوه ځاه شتون لري چې له هغې څخه د بېلا بېلو موخو لکه حمام، پخلی، ښناک او همدا راز د ونو، ګلانو اوبو کولو، د انګړ او کوڅو اوبه پاشلو(آبپاشي) له پاره کارول کېږي.

کورونه یا ودانۍ ډېرې په زړه پورې لرګي دروازې لري چې د دوو مساوي ترازو(پلو) څخه جوړې شوې دي چې یوه پله تل کارول کېږي او بله پله یې د اړتیا په وخت کې کارول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حويلي د ننوتو دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دروازه ډېره قوي، غټه او له چپراست پرته ده، یعنې د هغې په پورتنۍ او لاندنۍ برخه کې یوه سلنډر لرګي جوړ شوی دی چې د دروازې په چوکاټ کې لاندنۍ او پورتنۍ برخه کې چې ګرد سوري لري، ننوتلي دي او په هغه کي حرکت کوي.

دا دروازې، له خوا په خوا تختو څخه داسې جوړې شوې دي چې په جوړولو کې یې هیڅ اوسپنیز میخ نه دی کارول شوی.
دا تختې دننه خوا څخه د لنډو لرګیو په واسطه په داسې ډول سره نښلول شوي چې د باندې خوانه ګل مېخونه ټکوهل شوي دي او د لرګیو څټ (شا) ته د کاتېډو (قاتېډو) وروسته کلکېږي.

دا قوي لنډو لرګي د دروازې په پورتنۍ او پای کې یا د ځینو دروازو په پورتنۍ ، مینځنۍ او ښکته برخو کې شتون (موقعیت) لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلۍ د دروازې ګل مېخونو انځور

ټولې لوې دروازې له دوو پلو نه جوړې شوي دي چې د یوې پلې په څنډه کې یوه ښکلی لرګی لیدل کېږي چې د پوزې(بینیچې) په نامه یادېږي چې په ټولو دروازو کې په ښکاره ډول لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازو د څنډ لرګي انځور

د دروازو د څنډ لرګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازې د پوزې (بېنیچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د حلقې (تک تک) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويې دروازې دوې داخلي او بهرني پياوړي زنځيرونه لري، چې د ټينګولو وروسته، سلنډر فلزي قلفونه په کې کارول کېده.

دا دروازې اکثره د امنيت له امله دننه پرانستل کيږي.

د هرې دروازې په بهرنی برخه یانې د دروازې په یوه اړخ کې د دروازې په چوکاټ او بل لوري ته د دروازې په لاندنی (پښو) کې یوه پياوړی زنځير تړل شوی او اجازه نه ورکوي چې دروازې په دېوال کې ولګيږي.

د سرتاق په برخه او د کوڅې د دروازې په منځ کې، زموږ سترګې د لرګيو يوه خورا ساده خو معنی لرونکې لرګي ته راځي چې فعاليت يې هر ليدونکي د تېرو پيړيو خلکو ته، حيرانوي.

دې لرګي ته تمبه (اړم) ويل کيږي، او دنده يې د بهر څخه د کوڅې دروازې تړل (خوندي کول) دي.

دغه لرګينه اړم (تمبه) ٤٠ سانتي متره اوږدوالی، ٦،٦ سانتي متره سور او ٧ سانتي متره ضخامت لري، چې زياتره يې د سرتاق (سرطاق) سره د يوه چپراست یا لوي اوسپنيز مبخ په واسطه کلک کيږي او بله خوا يې پرانيستې ده.

د اړم (تنبې) لکی د ٤ سانتي مترو په اوږدوالي او د ٣ سانتي مترو ضخامت ته پرې شوی ده، کوم چې دروازه د بهر څخه خلاصيدو نه ژغوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اېرم (تنبې) د وصلېدو (اتصال) انځور

دروازې د اېرم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ارم (تنبې) انځور

دروازې د ارم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو او د دروازې د درېدو زنځیر(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکله چې د کورنۍ یوه غړی وغواړي بهر ته لاړ شي، نو اړینه نه ده چې نورو ته غبږ(تکلیف) ورکړي او دروازه له دننه څخه وتړي یا بنده کړي، مګر سړی په خپله کولی شي هماغه دروازه له زنځیر نه کش او پریږدي، دروازه پخپله تړل کیږي.

په دې حالت کې سړی په خپله هم نشي کولی له بهر څخه دروازه خلاص کړي.

بیا باید دروازه د باندې خوا نه د زنځیر او یا د حلقې په مرسته و ټکوي ترڅو د کورنۍ غړي یې دننه څخه خلاصه کړي.

د حوېلۍ په دروازو کې، د کورنۍ د غړو او میلمنو د راتګ د خبرتیا له پاره، دوی باید دروازه د باندې (بهر) زنځیر یا د بهرنۍ فلزي حلقو سره وټکوي، چې په نننۍ معمارۍ کې د دروازې زنګونه بلل کیږي، د پورتني زنځیر او حلقو د ټکولو په مرسته د کور د ننه کسان خبریږي او دروازه خلاصوي تر څو د کور غړي او یا هم میلمانه کورته رابولي.

دروازې ټک ټک انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواز ې د ټک ټک زنځیر انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ټک ټک زنځیر، پوزې او پلې د درولو(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیری شاوخوا دیوالونه (چاردیوالۍ) لوړ ډبرې کاري (سنګ کاري) لري، ترڅو حویلی ته د رطوبت او نم د ننوتلو مخه ونیسي.

د ډبرو د کار لوړوالی په حویلیو کې توپیر لري، له ۸۰ سانتي مترو څخه تر ۱۵۳ سانتي مترو پورې دي، د دیوالونو لوړوالی اکثرآ ۳۰۰ سانتي متره دي.

د ډبرو کارونه (سنګ کارۍ) اکثرآ د سیمنټو او شګو له مصالح پرته ترسره کیږي، نو دا ډول ډبرې کار(سنګ کارۍ) ته د وچو ډبرو کار ویل کیږي.

بامونو د واورو او باران اوبه اکثرآ د چت د ناوو په واسطه بهر ته لیږدول کیږي، کوښښ شوی دی چې د انګړ د باران او واورې اوبه هم د کوچنیو ویالو په مرسته کوڅو ته ولیږدول شي.

دوی هڅه کړې چې د انګړ لوړوالی د کوڅې څخه لوړ کړي (ونیسي) چې د واورې او باران په وخت کې اوبه د باندې لاړې شي.

دا راز هڅه شوې وه چې په کوڅو کې ویالې وباسي تر څود کور غړو، خپلوانو، میلمنو، تېرېدونکو له پاره ستونزې پیدا نه شي او د دوی جامې په ختو ککړې نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅو د ختو انځور

وروسته د وخت په تېرېدو سره دوی وکولای شول چې د کوڅو په منځ کې په ازاده هوا کې کيندنې وکړي تر څو د پسرلي او ژمي په موسم کې الته اوبه و بهېږي دا اوبه په ويالو کې ډنډېدې او په هغو کې کثافات غورځېدل چې د مياشو د توليد پر ځای بدلېده او وروسته خلک د ملاريايا، لشمانيا او سالدانې په مرضونو اوښتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅې د ويالې انځور

په افغانستان کې د جګړو پر مهال د مراد خانۍ سيمه هم د نورو تاريخي ځايونو په څېر خورا زيانمنه شوې او تقريباً له منځه تللې وه ، زياتره سيمې يې په بشپړه توګه ويجاړې شوې او د سيمې خلکو او لارويانو په کثافاتو بدلې کړې وې.

سيمې د يوې برخې د کثافت دانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمې د یوې برخې د کثافت دانی انځور

سیمې د یوې برخې د کثافت دانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

اوس مهال د فېروز کوه په نوم د فرهنګي موسسې له خوا د مراد خانی سیمې بیا رغونه روانه ده.

فېروز کوه یوه غیردولتي موسسه ده او د دغه فرهنګي بنسټ موخه د افغانستان د لرغونو او تاریخي اثارو ساتل دي.

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فېروز کوه د بنسټ د کارګرانو، کسبه کارانو، استادانو، انجینرانو او کارکوونکو انځور

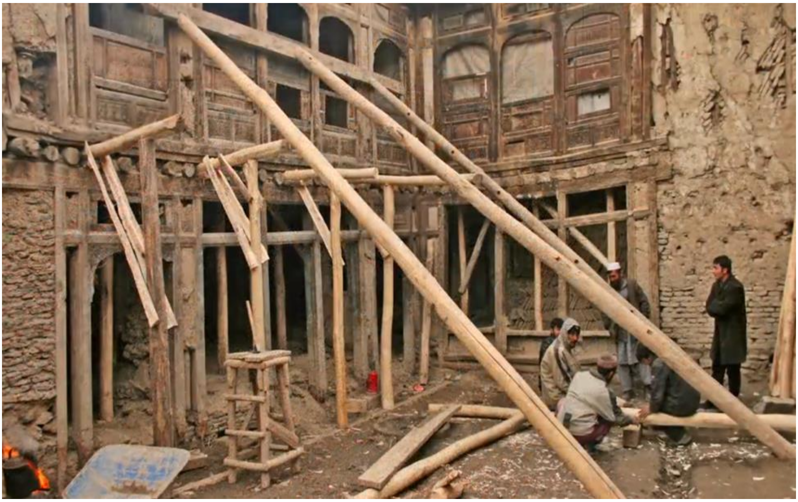

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونې انځور

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغونې انځور

د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای:

دا سرای د میدانی په کوڅه کې شتون لري چې په اوس وخت کې د فېروز کوه د مرکز د دفترونو او ځینو ښوونځیو د پاره کارول کېږي.

په حقیقت کې دا یوه کوچنی کمپلکس دی چې د څو حویلیو څخه چې یوه د بلې سره لار لري جوړ شوی دی، وضاحت په لاندې انځور کې لیدل کېدی شي.

د لوی سرای اوایي (هوایي، فضایي) انځور

د دې کمپلکس اصلي لار د میداني د کوڅې نه ده، دا کوڅه یوه لویه دروازه هم لري چې د لرګیو څخه جوړه شوې ده، خلاصول او تړل یې په ښویېدو (سلایدنګ) توګه تر سره کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې د ننوتو لارې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې دروازه چې د ښوېدو(سلایدنګ) په توګه تړل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای د نورو حوېلیو په شان دالانونه یې بې له دروازو څخه دي او داسې ښکاری چې د تاوده یا ګرم اقلیم له پاره ډېزاین شوي وي.

د دې کبله چې دا معماری د مرادخان په ذریعه له کندهار نه لیږ دول (انتقال) شوې ده چې د پورتنۍ خبرې تصدیق کېدی شي.

دا سرای ښکلې او په زړه پورې ارسۍ لري چې په ارسیو کې یې شیشو د ځای پر ځای کولو(نصبولو) ځایونه هم لیدل کېږي.

دا سرای د تلپوړ په ګډون درې پوړیزې ودانې لري چې د حوېلۍ په څلورو خواوو کې په سترګو کېږي.

پوښښ یې د نورو حوېلیو په شان د لرګو نه دي او ښکلې داخلی چت پوښښ (مسطح) هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

بامونه يې اخېړ او د لرګي ناوې لري چې اندازې يې د نورو کورونو په شان دي.

لوی سرای د یوې برخې انځور

د سرای په ودانيو کې د بخاريو ځايونه شتون لري او د بام نه دباندی يې دوکش ښکاري.

بامونه يې خورا ښه ميل (ميلان، سلوپ) لری چې د باران په وخت اوبه په چټکتيا سره ناوو ته ځي.

د لوی سرای د ننه برخې کې، په دوو خوا په دويم پوړ کې صوفه يا برنډه ليدل کيږی چې د هغې نه کوټو او دالان ته لار لري.

د برنډې فرش پخې خښتې دي او د انګړ خوا ته ښکلې کټاره هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کټارې اوچت والی یو شان نه ده خو د لاندې او پورتنس برخې کې ارچه څلورخواوې (کوچني چارتراش) کارېدلي دي مګر د دواړو تر منځ ګرد (ګول) په وړاړي توګه سره نښلول شوي دي.

مګر په ځينو برخوکې دا کټارې د لرګي او ښکلي ډيزاين لري.

د حويلي په غولي کې د لارويو فرش هم پخواني پخې خښتې دي مګر په منځ کي يې سبزي (کبله) شنه او څه ونې هم په سترګو کيږي.

په ځينو برنډو کې د کټارې سره جوښت ستنې (پايې) دي چې د برنډې سر پوښل شوی دی. دا ستنې ديوه اوبل سره د ډيزاين شويو ښايسته کمانونو سره نښلول شوي دي.

د برنډې بامونه پس له هر څلورو کمانونو څخه يوه د لرګي ناوه لري چې اوبه يې ټولې انګړ ته بهيږي.

د هرې ودانۍ برنډې جلا دي مګر د يوه وتلی مثلث ډوله دالان په ذريعه د يوې ودانۍ برنډه د بلې ودانۍ برنډې سره نښلول کيږي چې کټارې يې ساده او چليپا ته ورته شکل لري.
په لمړي پوړ کې د دالان دروازو ته مخامخ کټاره نشته او مخه يې خلاصه ده او د ختو له پاره کومې زينې نه لري مګر لوړوالی يې تر دېرشو سانتيو ډېر دی.
د ګالريو ستنې او کمانونه خورا ښکلي ډيزاينونه لري چې ټول يې د ارچه لرګيو نه جوړ او يوه د بل سره نښلول شوي دي.
چتونه يې د لاندې خوا نه لرګي پوښ (مسطح) لري او خورا ښکلي ډيزاينونه په کې ليدل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

لوی سرای د یوې برخې انځور

د برنډو په لاندې برخه کي ډبرکارۍ (سنګ کارۍ) ښکاري چې په ځینو برخو کې شل او ځینو برخو کي تر دېرشو هم لوړه ده.

د ډبر کارۍ (سنګ کارۍ) د پاسه د لرګیو چار تراش لیدل کیږي چې د هغه د پاسه د کټارو لاندنې برخه او ستنې ټینګې (کلکه) شوې دي.

د ګالري یوه لوی کمان د څو نورو وړو(کوشنیو) کمانونو څخه جوړ شوی دی چې لوی کمان ته ښایست په برخه کوي.

د کمانونو د پاسه ښکلې سورۍ لرونکي تختې لیدل کیږي چې په ننۍ معمارۍ کې ورته جالۍ وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای دروازی د مراد خانۍ د نورو دروازو په شان دي چې دوې پلې، پوزه، زنځیرونه، ګل میخونه او کونډې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای زینې هم د نورو کورونو په شان دي چې
لوړوالی یې تر دېرشو سانتیو نه اوچت او په نوش کې لرګي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

دا زینې څلور خېزه لري چې ټول یژ د ننه په دالان کې شتون لري اوهېڅ پته یې د دالان نه د باندې نه لیدل کېږي.

دا ځکه چې د وارو او بارانو په وخت کې کورنۍ د غړو د لوېدو سبب ګرځي.

د زینو فرشونه هم په پخو خښتو پوښل شوي دي او د هر پوړ ډیزاین یې د بل پوړ سره توپیر لري.

د زینو په پای یا بام کې د وتو په سر کي پوښښ لري چې ورته بام بوتۍ (بام بوتی) وایي چې د مرادخانۍ د نورو کورونو په څېر(شان) دروازې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

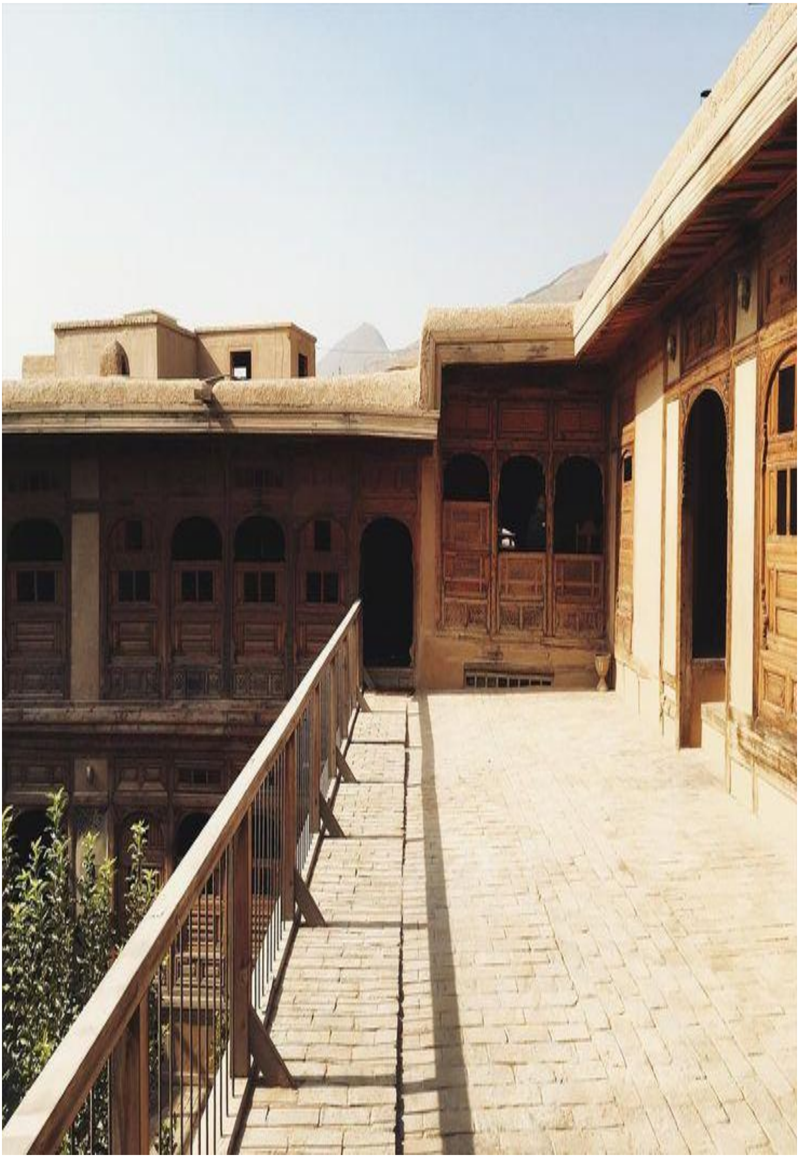

لوی سرای د يوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

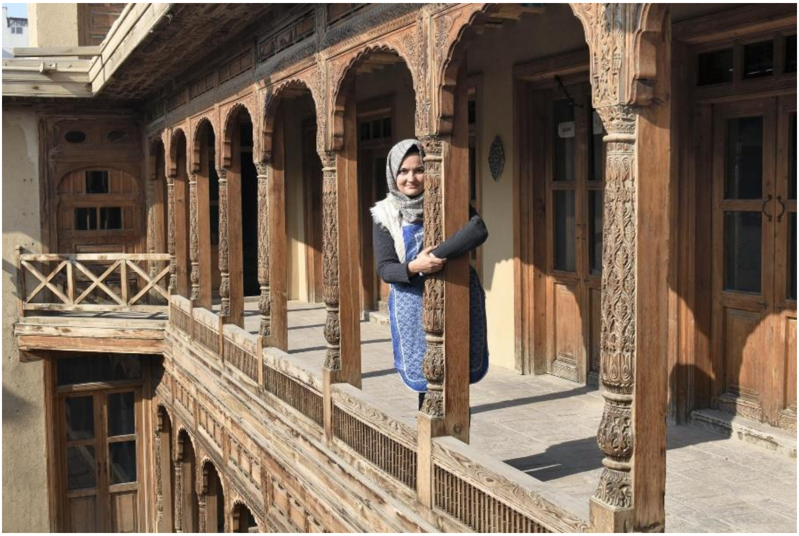

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

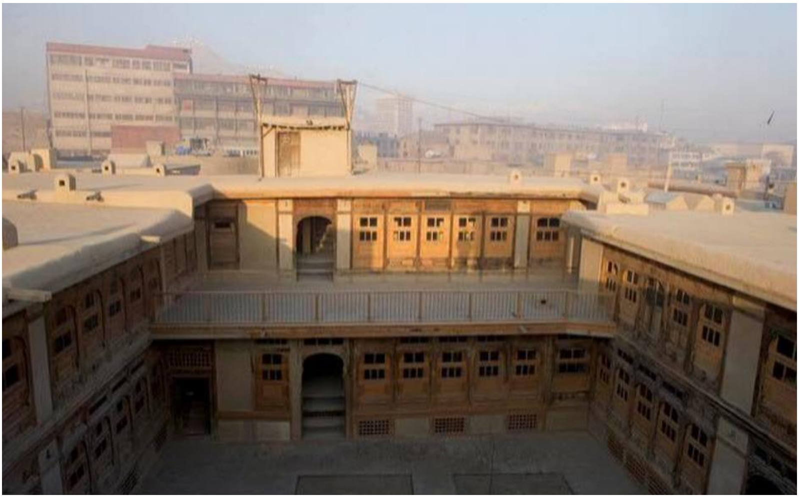

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

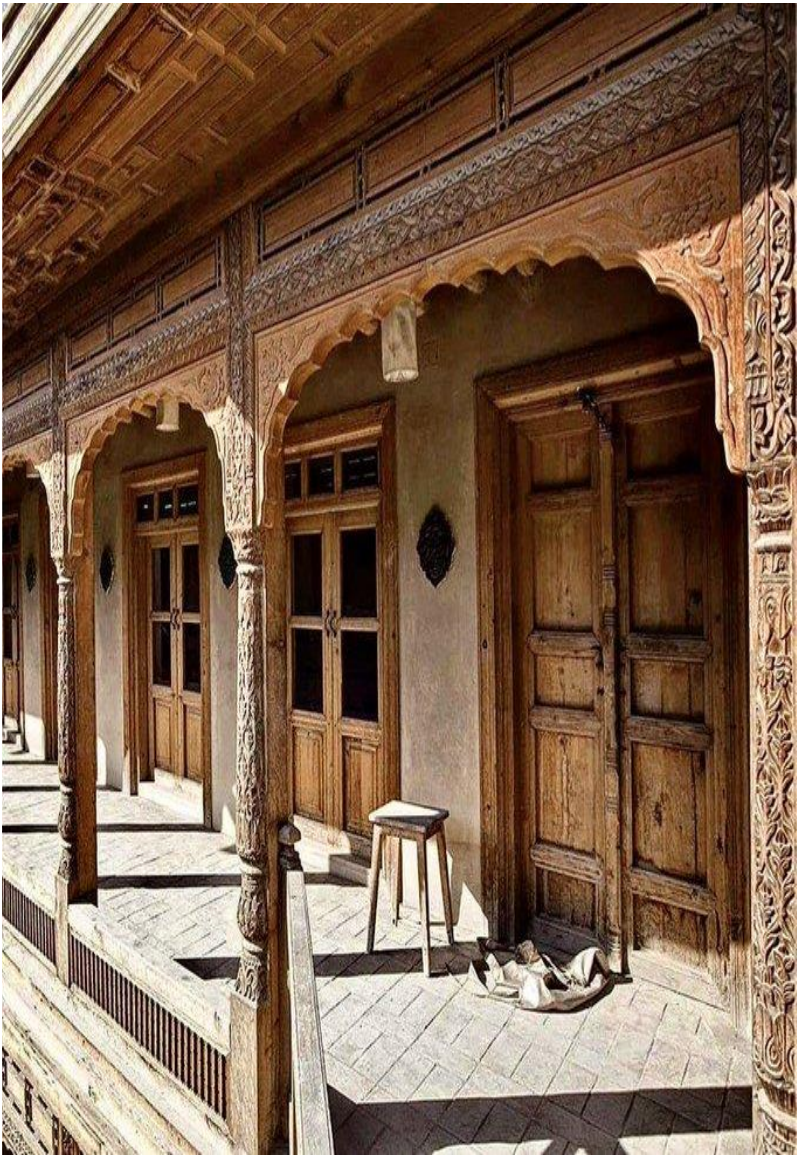

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

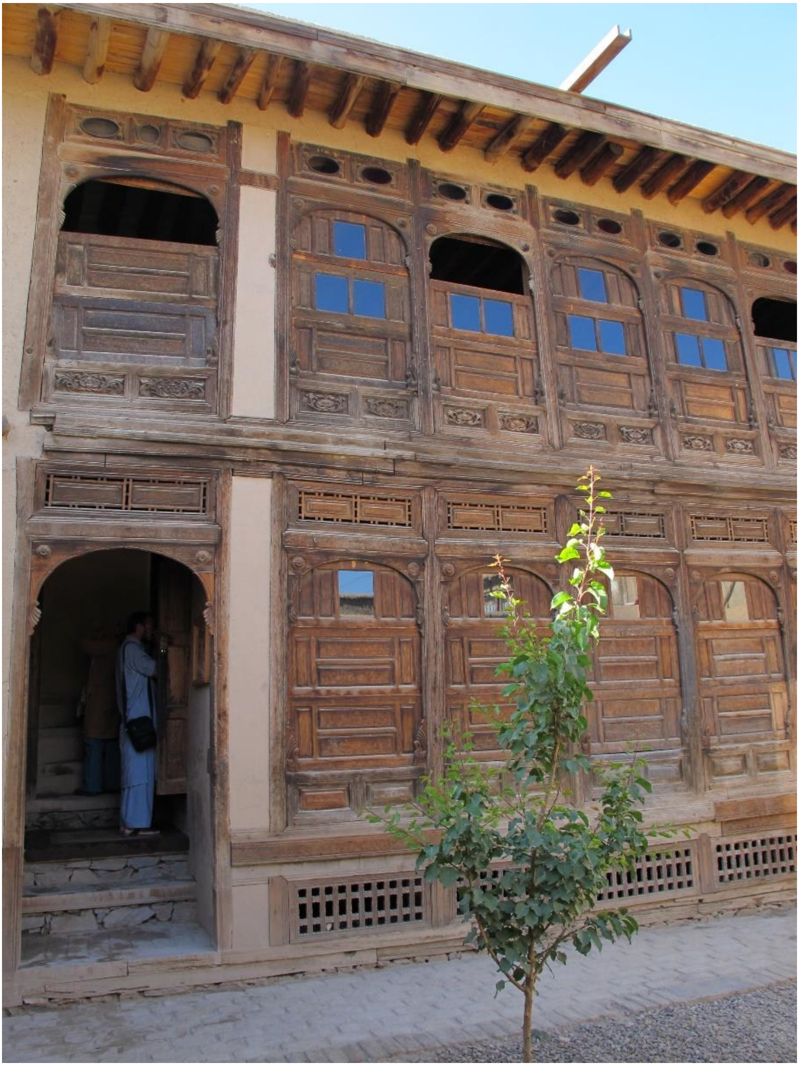

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

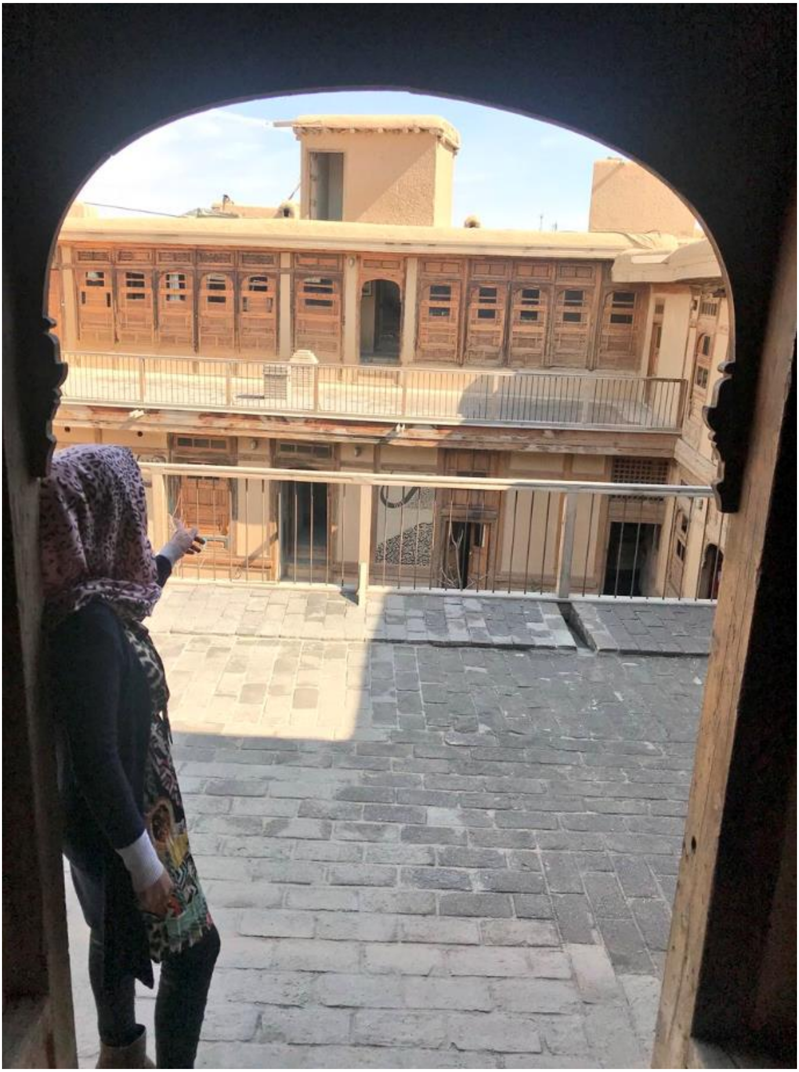

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونۍ نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونۍ نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته داخلی انځور

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د لاسی نجارۍ تولید شوي شیان، په بهر کي:

مرادخانۍ کې د کندنکارۍ کارځای (کارگاه) شتون لري چې د خورا تجربه لرونکو استادانو په ذریعه ډیر ښکلي لرگي کارونه تر سره کیږي چې نه یواځی په هېواد دنه بلکه د باندې هم غوره نوم (شهرت) لرې.

په لاندې انځور کې تاسو کولای شئ چې د یوه ښکلي څراغ پوښ (شیت) او څپره (سایه بان) و وینۍ.

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلان او ژمنې:

د پلان او ژمنې له مخې، د فیروز کوه خدماتي انستیتیوت به د (۲۰۱۱) کال تر پایه خپله بیا رغونه بشپړه کړي.

د ځینو برخو د ښه والي او پراختیا تر څنګ یې د جوړېدو چارې هم روانې دي.

د لوی سرای دبیا رغونی نه وروسته د یوې څنډې انځور

د فیروز کوه بنسټ د څېړنې له مخې چې د دې تاریخي سیمې د ساتنې دنده په غاړه لري، د مرادخانۍ معمارۍ د اسلامي ښارونو په معمارۍ کې ریښې لري چې له هسپانیا څخه تر هند پورې لیدل کیدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

په یوې کوڅې کې د یوې سراچې انځور

د مرادخانی پرتله کول:

هغه څه چې د کابل په مرادخاني کې د پام وړ دي هغه لنډې دروازې او احاطه شوي کوڅې دي چې د دې سیمې بې ساري دفاعي سیستم څرګندوي.

په نورو اسلامي ښارونو کې معمولاً دروازې په داسې ډول جوړې شوې دي چې دوه بار لرونکی (بارداره) اوښان پرې په یوه وخت تېرېدلای شي او د لوړوالي له امله پر آسونو سپاره کولی شي پرته له دې چې له آس څخه ښکته شي ښار ته ننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوې کوڅې کې د یوې سراچې انځور

خو د مرادخانۍ د زړو ودانیو دروازې ډیرې لنډې (ټیټې) دي، د مرادخانۍ کورونه د حویلی په لور لویې ارسۍ (کړکۍ) لري او هغه کړکۍ چې بهر ته خلاصیږي ډیرې کوشنۍ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ نوم ولې؟

د فیروز کوه بنسټ ځېړنې ښيي چې مراد خان قزلباش د افغانستان تیمورشاه له سترو ساتونکو څخه و چې په ۱۷۷۵ کال کې تیور شاه د هېواد پلازمېنه له کندهاره، کابل ته و لېږدوه (انتقال کړه) هغه یې هم له ځانه سره راوست.

تیمورشاه د دغه افسر د خدمتونو په هکله (خاطر) هغه ته د کابل سیند په شمال کې ځمکې ورکړې.

ښاغلی احمدزی وایي:
مراد خان د کندهار ښاروال و او کله چې تیمورشاه پلازمینې کابل ته ولېږدوله، هغه یې هم له ځانه سره کابل ته راوست.

هغه وایي چې د قزلباش سرتېري چې د جنګي ځواکونو او د محاکمو په لیکو کې یې برخه لرله، کابل ته ولېږدول شول او د مرادخانې په سیمه کې مېشت شول او په دغه ځای کې یې د ښکلو کورونو په جوړولو پیل وکړ.

له همدې امله، په پخوا وختونو کې د دې ځای نفوس اکثره قزلباش وو.

د ښاغلي احمدزي په خبره، تر کورنیو جګړو مخکې د دې ځای ۹۰ سلنه نفوس قزلباش وو او اوس د مرادخانۍ د قزلباش نفوس ۳۰ سلنې ته راټیټ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرادخاني له قزلباش څخه امين الله وايي:

"زموږ خلک او خپلوان اوس له مراد خانۍ څخه د نړۍ بېلابېلو برخو ته کډه شوي دي.
دوی يا په سيمه کې خپل کورونه په کرايه ورکړي د ځينو کورنه يې وران شوي او د ښار نورو سيمو ته کډه شوي او يا هم له افغانستانه وتلي دي."

د يوې تاريخي دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د کابل پوهنتون استاد یونس تغیان سکای د قزلباش په اړه وایي:

دا کسان نادرشاه افشار ته نږدې وو او وروسته له دې چې احمد شاه درانی افغانستان په کندهار ولایت کې تاسیس کړ، دغه کسان هم د ده په پوځ کې وګمارل شول.

دی وایي:

له کندهار څخه کابل ته د پایتخت تر انتقال وروسته قزلباشان هم د تیمورشاه له لښکر سره کابل ته راغلل او په هغه وخت کې یې د اداري جوړښت او عصري حکومت په رامنځته کولو کې ستر خدمتونه وکړل او د نوي حکومت په نظامي او اداري څانګو کې یې مرکزي دندې په غاړه واخیستې.

د ښاغلي سکاي په وینا دغو کسانو سرې خولۍ اغوستې، د پوځ پر وړاندې به یې حرکت کاوه او له همدې امله د قزلباش یا سرې خولۍ (سرخ کلا) په نوم یادېدل.

هغه وویل:

تاریخي شواهد ښیي چې دوی د ایران د تبرستان اوسېدونکي وو، له دې څخه څرګندیږي چې مرادخانۍ د دوو هېوادونو ګډ کلتور دی چې د افغان او ایراني معمارانو له خوا جوړ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د یوې تاریخي دروازې انځور

د (بالاحصار او تاریخي پېښې) کتاب لیکوال احمد علي کوهزاد لیکي:

"   سردار مراد خان قلندرزی پوپلزی د احمد شاه سدوزي د واکمنۍ پر مهال په کندهار کې اوسېده، په ۱۱۸۰ زیږدیز کال کې د احمد شاه سدوزي له خوا د احمد شاهي کندهار د ښار د ترمیم د قوماندان او سرپرست په توګه وټاکل شو".

کله چې تیمورشاه پلازمینه کابل ته ولېږدوله، مراد خان د کرمان له قبیلې او د قزلباش د نورو قبیلو له دریو سوو آس سپرو سره کابل ته راغی او په دې سیمه کې چې وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مرادخانۍ په نامه مشهوره شوه، ځای پر ځای او د وانیو په جوړونه یې پیل کړ.

سردار مراد خان د تیمورشاه د واکمنۍ پر مهال د کابل ښار د جوړولو او پراختیا مسوول وټاکل شو او د مرادخانۍ سربېره د ښار نورې سیمې هم د هغه تر څارنې لاندې جوړې شوې.

" تیمورشاه دوې تکړه معماران چې په کندهار کې یې د احمد شاهي ښار جوړ کړی وو، حاجي محمد یاسین او زوی یې استاد پاینده محمد کابل ته راوستل او د سردار مراد خان تر څارنې لاندې یې د ښار د پراختیا چارې پیل کړې".

د مرادخانۍ ګوزر(ګذر) ډېرې کوڅې لري چې د ځانګړو خلکو په نومونو نومول شوي دي، د اوسیدونکو سوداګري، زیارت او داسې نور، چې په کې د پنځه تنو (پنج تن) زیارت، مدیر سرور کوڅه، توره کوڅه، زیارت کوڅه شامل دي.

املې(عملې)، د میر ابو طالب کوڅه، د مرادخاني هزاره قلعه، او داسې نور.

د مرادخانۍ پخواني سرحدونه (حدودات) د کابل له زاړه ګمرک څخه د کوټوالي ګنبد (نګارخانه ـ اوس مهال د مالیې او کانونو وزارت) پورې پراخه وه او باغلیمردان د کوڅې له لارې یې نښلول شوې وه.

د مرادخانۍ په بازارنو کې د خوراکي توکو پلورنځي، ترکانۍ، آهنګرۍ، لبنیاتو، حلیم پخولو، ماهیانو او جلیبي دوکانونه (په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوړي کې د شیریخ یانی د جلیل او خلیفه افضل شیر یخ)، خیاطی (رجب علي خیاط)، د بوټانو ګنډل، سلماني (خلیفه امیر جان) شتون درلود.

د لرغونو اثارو هټی (فقیر)، د حاجي محمد کامران د پلار یانې حاجي محمد کامران زوړ کور (پهلوان توره کوڅه)، د ډبرو سکرو دوکان (...بلوڅ) هم شتون درلود.

په مرادخانی کط څپرې شتون درلود چېرې چې خلک به الته کېناستل او ګپ شپ به یې لګاوه.

تر هغه ځایه چې زما په یاد دي، هغه وخت د مرحوم فقیر محمد وزیري (زما نیکه او د ګذر وکیل) د زاړه درې پوړیزې ودانۍ لاندې څلور د فیشن پلورنځي (غلام سخي، نوروز، برات او نور) وو.

چیسټر فل سګریټ، رنګ سګریټ، روسي چاپ سپي (پاپیرس)، د موسم نه بهر میوه چې په هغه وخت کې په بازار کې لږ موندل کېده، اووه پوسته توپ، سپین کریم، ډول، ډول کیک، کولچې او نور شیان پلورل کېدل.

شاهي ګاډی (اردو ګاډی) په دې دوره کې د دربار وزارت پورې اړه درلوده، چې د مرحوم عثماني د لیکنې له مخې، "په دې کې یو آس او دوه اسونه فاطان او لنډو ګادي او همدارنګه سور، تور، نیلي، او نور اسونه ساتل شوي ول."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټر سره تړلی زما د پلار ملکیت ګراج و، چې په لومړي پوړ کې د ټین دوکان، د بایسکل ترمیم دوکان او په پورتنی پوړ کې د مسافرینو له پاره د کرایې خونه وه.
د همدې بازار مخې ته د خاورو تیل (تیل خاک) یوه مشهور پلورنځي شتون درلود، چې تر ډېره سپینې (۲۰ لېتره) اوسپنیزه بوشکې او لوی ابي اوسپنیزه بوشکې یا بېلرونه سره پلورل کېدل چې د پخواني شوروي اتحاد څخه راوړل (وارد) کېدل.

په دې بوشکو کې، خلکو زنځیرونه او زلفي لګولې، چې ډیری کورنی یې د وریجو، غوړیو او نورو غلو په ذخیره کولو کې کاروې.
د تیل خرڅولو د هټی شاته، هغه کوڅه چې تر زیارت پورې غځېدلې وه، د میر ابو طالب کوڅه بلل کېده.

د مرادخاني له څلورلارې څخه ختیځ ته د قلعه هزاره پورې د مرادخانی په نامه یادېده چې یوې خوا ته یې د حسن خان د کور، چې د سوز په نامه یادېده ، د بخارا پاچا کور، سور جرنیل او بلې خوا ته پروت سړک، د ترانسپورت دیوال او په پای کې د اور وژنې سټیشن، کرنیزو ځمکو، د حربیه وزارت، استقلال (آزادی) منار، تر روډ دوام درلود او د هغه نه وروسته نور کورونه ګمرک د ښت (شا) کورونه بلل کېدل.

په دې سیمه کې مشهوره هټی ،د شیر بوټ ګنډونکي (بوټ دوز) هټی وه چې د ښه ترمیم له امله یې ګڼ شمېر پیرېدونکي درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پخوا وختونو کې يوې ويالې (بيالۍ) شتون درلود چې د خښتې پول (پل خشتي) لاندې د کابل له سيند څخه جلا شوی وه، چې د زيارت ترڅنګ (شا)، مرادخانۍ بازار، د موټرو د هډې له دېوال سره موازي بهېدله، چې د ګمرک او حربيې وزارت څنګ (شا) ځمکې يې خړوبولې.

له اويا کلونو څخه مخکې د هغې ويالې آثار تر سترګو کېدل او بس.

زيارت ته په تللو کوڅو کې يوه جومات و، پنځه تنو(پنج تن) زيارت (زما د زېږون ځای هم په همدې کوڅه کې و)، د نجو [نجم الدين] د لبنياتو هټۍ او مخې ته يې کوچنی زيارت "پنج تن" او د خوراکي توکو دوې هټۍ وې.

د قصاب هټۍ (پهلوان حسن قصاب) او د سرو زرو له هټۍ څخه لږ وړاندې، امله(عماليه) کوڅه، د حاجي اسماعيل نانوايي (بيکري) د زيارت جومات موذن، د نبي جان د خوراکي توکو پلورنځی، د سلطان شمعې هټۍ او دوې يا درې نورې هټۍ، د زيارت دروازه د حضرت په نوم نومول شوې وه.

د دې کوڅې مخې ته د زيارت (د شاه قل کور، د دې کوڅې په وروستۍ برخه کې د شاه قل هوټل خاوند و) او څنګ ته يې د مشهوره مرادخانۍ حمام دروازه وه.

د حمام په ديوالو کې څو تاخچې (تاقچې، طاقچې) وې چې التـه تعويذ ليکونکي، کېناستل او د غريبو خلکو نه به يې د تعويز په نامه پيسې شکوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مرادخانۍ چوک په نامه یوه میدانۍ شتون او د دې چوک په منځ کې یو لوډ سپیکر و چې مستقیمې راډیویي خپرونې یې خپرولې.

د ممیزو کوڅه چې د نن ورځې (نادر پښتون) کوڅې ته رسیږي له همدې چوک څخه پیلیږي.

دا د سرای صفدر چوک، د څپلۍ ګنډلو(چپلي دوزی)، ډولچې، رابری وسایل، سرو زرو او نورو هټیو، د کابل سیند په غاړه د خښتي تر پوله رسیږي.

د مرادخانې زیارت چې د "ابوالفضل زیارت" په نامه هم یادیږي، د کابل له ټولو سیمو څخه د ښځو، نارینه وو، بوډاګانو او ځوانانو یو له ګڼه ګونې ډک مرکز و.

دا زیارت د چهارشنبې په ورځ د ښځو له پاره و او د حویلي په انګړ کې به یې په لویو لوښو (ډېګښو) حلوا پخوې، ښځو به دا لوښي د زیارت (نبي جان) مخې نه یې له هټۍ څخه په کرایه اخستل او حلوا به یې په راغلو خلکو وېشله.

زما نیکه حاجي محمد یعقوب چې د مرادخاني له مشرانو څخه و، تر وفات وروسته د زیارت په انګړ کې ښخ شو او پر دې سربېره زما نیا (بوبوجان مریم) او تره محمد حسن واصل هم هلته ښخ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۳۰ لسیزه کې چې زه د ۴-۵ کالو په عمر وم، لومړی ځل د مرحوم میر عباس اعظم ته چې د زیارت «سردار» و، بوتلم او د هغه له زوی قندي شاه سره یو ځای د الزبر- بېزبز په نامه دیني درس پیل کړ.

د چهار شنبې په ورځ به چې کله سړیو ته د ننوتو اجازه نه وه، نو قندي شاه او زه به د میر عباس په ځای کې د تخت پر سر کېناستو او د تخت پر سر به یې د غرڅه (هوسۍ، آهو) د پوستکي پر سر ایښودل شوې پیسې راټولولې او د شمو اور به مو مړاوه.

د زیارت مخې ته یوه محلي حمام و، چې د سهار له اذان څخه تر اتو بجو پورې د نارینه وو له پاره او وروسته د "ښځو د حمام" په توګه کارول کېده.

یوه ښځه چې د سکینې کیسه مالې په نامه یادیده، په هغه ورځو کې چې زه د "زیارت" شاګرد وم او الته (هلته) مې د "آغا صاحب" په مقام کې ولیده، هماغه جمله چې ډېرو خلکو ته یې ویلې او ما ته یې هم په همدئ ورځ و ویله، کله چې زه غسل ته تلم او له هغې ورځې څخه وروسته زه د نارینه حمام ته لاړم.

د مرادخانۍ په بل کونج کې د افغانستان د پخواني ولسمشر ډاکټر نجیب الله د زیږون ځای، موقعیت درلود.

د توري صبدر په ګاونډ کې هېواد د محبوب هنرمند حاجي محمد کامران پلار د دوهم لاس د وسایلو پلورنځی درلود او په خپله حاجي د سمیټ فلمونو د ننداري چارې پیل کړې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښخوا افغان یهودان د توري په سیمه کې اوسېدل او الته (هلته) له ویجاړېدو وروسته په نوي ښار او د زینب ننداري په څنګ کې مېشت شول.

د کوتوالی ګنبد له ویجاړیدو وروسته، مخکې له دې چې د مالیې او کانونو وزارت جوړ شي، موقعیت یې د ښاري خدماتو ستیشن و، په هغه وخت کې د دارالامان، پغمان، کارته ٤، شهر نو، چیرته چې د لیني موټرو تم ځای و.

زما په اند په دې سیمه کې د زین العابدین په نوم یوه زیارت و، چې دا مهال د کانونو وزارت تر څمکې لاندې موقعیت لري.

تر اووه کاله وړاندې د فیروزکوه انستیتیوټ د مراد خانۍ ویجاړې شوې ودانۍ په لرګیو او خټو بیا رغولې دي.

نن ورځ، د دې کلتوري بنسټ زده کونکي د افغانستان ترټولو غوره کلاسیک هنر محصولات جوړوي او بازار موندنه کوي.

د قلم غږ د کابل په زړه کې د زړو ودانیو په یوه خونه کې چوپتیا ماتوي.

دلته ځوان هلکان او انجونې په ډیر زیرکۍ او احتیاط سره خورا ښکلي خطاطي او کوچني نقاشي د کمپیوټر سره نه بلکه د لاسي قلم اورنګ (پینټ) سره رامنځته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

دکمپیوټر په زمانه کې چې خطاطۍ خپل بازار له لاسه ورکړی او پېرودونکي نه لري، نو ځوانان هڅه کوي چې دغه هنر را ژوندی کړي او خلکو ته یې وروپېژني.

صغرا، هغه نجلۍ چې د فیروز کوه په انستیتوت کې د خطاطۍ او میناتورۍ زده کړې کوي، وایي:

" هنر ډیر کوچنی شوی دی، موږ غواړو هڅه وکړو او هنر ته خدمت وکړو، هنر ته ارزښت ورکړو، د هنر پرته ټولنه مړه ټولنه ده".

په عمومي ډول د مراد خانۍ په کورونو کې دوې معماري سټایلونه کارول کیږي:

١. کابلي معماري
٢. لوېدیځه (انګریزي) معماري

خو عبد الواحد خلیلي وایي چې د دې سیمې د ډېرو کورونو معماري د کابلي په بڼه ده.

" د ودانیو لید (مخ) د کابلی معمارۍ پیژندنه لري، د کابلی معمارۍ د هنر یوه ځانګړنه دا ده چې کوټې د حویلی په دیوال کې جوړې شوې دي، چې کوټې د حویلی دننه خوا لیدل کیږي.

کورونه بهرنۍ لویې کړکۍ نه لري، دا کار د پوځي او جنګي مسایلو له امله تر سره شوي دي، ځکه په هغه وخت کې د دې احتمال موجود و چې اور به وغورځول شي او بریدونه به پیل شي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د کابل پر سیند د ابوالفضل زیارت ته مخامخ د مرادخاني په سیمه کې یوه پول (پل) جوړ شوی دی.

دا پول (پل) د کابل ښار یوه له پخوانیو پلونو څخه دی او ځانګړنه یې دا ده چې په پخوا وختونو کې به کله چې یو څوک له دې پله تېرېده، نو د کرایې په توګه به یې «یوه پیسه» ورکوله.

د یوه پیسګي (یک پیسګي) پول(پل) پخوا د لرګیو تختو او فلزي تار (کیبل) څخه جوړ شوی و، اوس دا پول (پل) خپله اصلي بڼه نه لري او له کانکریټ څخه بیا رغول شوی دی.

هره ورځ په سلګونه کسان د یوه پیسګي پله څخه تېرېږي او له څو کلونو راهیسې په دغه پله د ژمي او اوړي توکي پلورل کیږي.

د کابل د زاړه ښار د مراد خانۍ سیمې زاړه کورونه د کاناډا، انګلستان، هند او په ځانګړي ډول د امریکا په مالي مرسته په بشپړه توګه رغول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغونې انځورونه:

لاندې څو مهم او پر زړه پوري بیا رغونې انځورونه د نمونې (مثال) په توګه ګډ شوي دي.

یوه کور د ارسیو بیا رغونې انځور

د یوه کور بیا رغونې د اخېر انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

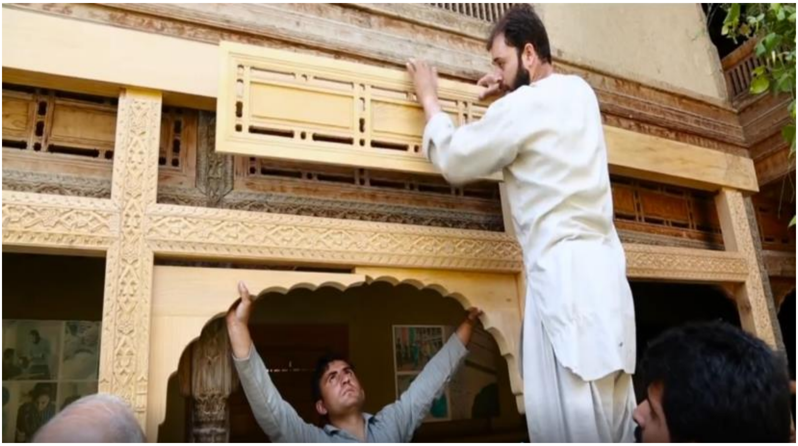

یوه کور د بیا رغونې د ارسۍ انځور

یوه کور د بیا رغونې د ېوال جوړونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني ارسی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

د بیا رغونې له پاره خښتو جوړولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني د اخپړ ختو انځور

یوه کور د بیا رغوني د سینګل جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې د رنګولو (سپینې خاورې په ذریعه) انځور

یوه کور د بیا رغونې د تهداب انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې د دېوال انځور

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پا یله:

د مراد خانۍ له ودانیو څه باندې ۲۴۸ کاله تېر شوي او د تېرو حکومتونو د واکمنانو د بې غورۍ او د هغوی د شخصي ګټو له امله د افغاني معمارۍ طرز(سبک) ته له درناوي پرته د هغې ډېرې برخې نورو کانکریټی دولتی او شخصي ودانیو ته ځانګړې شوي، او د مراد خانۍ نه جلا شوي دي.

دغه جوړې شوې ودانۍ د شمال او لوېدیځ له لوري د مراد خانۍ لید (نظر) په بشپړه توګه له منځه وړی دی.

همدا راز د سیمې په شمال ختیځه برخه (ځنډه) کې د درې پوړیز غیر ضروري (نمایشي) جومات د جوړېدو چارې د محمود خان پله له غاړې څخه دمراد خانۍ ختیځه منظره هم ډېره اغېزمنه کړې ده.

د دې ډول بې نظمیو د مخنیوي له پاره باید هېواد پال معماران لاسونه سره یوځای کړي او مرادخانۍ د کانکرېټي ودانیو جوړولو له خپرېدو څخه وژغوري، د سینما، شخصي او دولتي ودانیو په ګډون شته کانکرېټي ودانۍ ړنګې او له سیمې نه یې لرې ګذار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپ شويو کتابونو لېست

۱. معماری افغانستان
۲. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش شفاخانه ها)
۳. راهنمود طلایي
(برای اساتید انستیتوت های تخنیکي و ساختمانی افغانستان)
٤. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد اول
٥. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد دوم
٦. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش اداری)
۷. معماری اصیل شهر کابل (مرادخانی)
۸. معماری شهر کابل (بی بی مهرو)
۹. افغانستان در قرن تکنالوژی
۱۰. زونبندی اقلیم و زلزله افغانستان
۱۱. صدقه جاریه / دنیای انجینری
۱۲. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت
جلد اول (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۳. داستان حقیقی با مقیاس معماری
۱٤. فرار از کشور- با تصاویر مستند
۱٥. نقش دانشمندان مسلمان در فن معماری و مهندسی
۱٦. پخسه در افغانستان
۱۷. بنیا نگذاری اولین مساجد توسط افغانها در آسترلیا
۱۸. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلد دوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)

۱۹. منار جام – الهامی برای قطب منار
۲۰. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

جلد سوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)

۲۱. جام یا کلیان (کلان)
۲۲. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد اول
۲۳. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد دوم
۲٤. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد سوم
۲۵. چېر ته چې قانون نه شته (ګډوډي د افغانستان په معمارۍ کې)
۲٦. مډرنه جوما تونه ,, پخوا او نن ،،
۲۷. هله جور کو (نی پخسه – مقاوم زلزله)
۲۸. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مساجد)
۲۹. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مکاتب)
۳۰. هنر و صنعت چوب در مرادخانی
۳۱. هنر و پیشه حکاکې - زرگری در مرادخانی
۳۲. هیچ (چهل داستان واقعی)
۳۳. معماری اصیل شهر کابل
(تشریح مورخ ۱۷ ماه میزان سال ۱۴۰۱ پوهنتون پولی تخنیک کابل)
۳٤. ۴۰- چهل
۳۵. مجنون او ګلچین (پښتو ناول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۶. در جستجو (ناول به زبان دری)
۳۷. تفاوت ها تفاوت می آورد (کتاب تصویری)
۳۸. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد اول)
۳۹. برف ها آب میشود
۴۰. رسم و تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد سوم
۴۱. آرزو و امید (ناول به زبان دری)
۴۲. بوډا ښکاري (پښتو ناول)
۴۳. د اسلامي معماری پیل
۴۴. نامنوني ژوي (پښتو ناول)
۴۵. حیوانات شوخ (ناول به زبان دری)
۴۶. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد دوم)
۴۷. د شپېلۍ مینه (مه ینه) په کچه ګړی کې (پښتو ناول)
۴۸. حشمت خان د کلا معماري
۴۹. د افغان الک او آذري جلۍ مینه (پښتو ناول)
۵۰. د وچو ښونه او پارکونو معماري
۵۱. د یوې ښونکې مینان په یوه ټولګي کې (پښتو ناول)
۵۲. د ژرنده ګړي ماما مینه (پښتو ناول)
۵۳. په اسلامي نظام کې ودانیز پرمختګ
۵۴. شپنه ادې (پښتو ناول)
۵۵. بې زده کړې پوی (پښتو ناول)
۵۶. د مینې تاو (پښتو ناول)
۵۷. (BIM) په خپله ژبه - په نړۍ کې تر ټولو نوې او ګړندۍ کړنلاره د معمارانو او اینجینېرانو(انجینرانو) له پاره
۵۸. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(جلد سوم)

٥٩. سيدو او عيدو - د کوشنيوالي خواږه ملګري (پښتو ناول)
٦٠. د يوې مياشتې ناوي (پښتو ناول)
٦١. دڅاڅکو هار (د يوه سړي لنډې کيسې)
٦٢. د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کار لاندې کتابونو لېست

١. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد چهارم)
٢. د کابل ښار معماري (بي بي مهرو)
٣. بې وخته باران
٤. سرغندوی (ناب، مشهور) پوډري
٥. لیونی لېوه
٦. کوشنۍ سوداګره
٧. سپین کارغه
٨. سور تنور
٩. خړه بیزو
١٠. بندي مرغه
١١. توده برستن
١٢. د ژوند پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امکان او وخت په صورت کې

١. پخسه در افغانستان (به زبان انگلیسی)
٢. تاریخ معماری افغانستان
٣. حویلی های آسمان خراش
٤. ارتباط گذ شته، حال و آینده در معماری
٥. استعداد، سرعت و اقتصاد در معماری افغانستان
٦. شیطان چراغ
٧. خاطره ها

(c) ketabton.com: The Digital Library

The Original Architecture of Kabul City

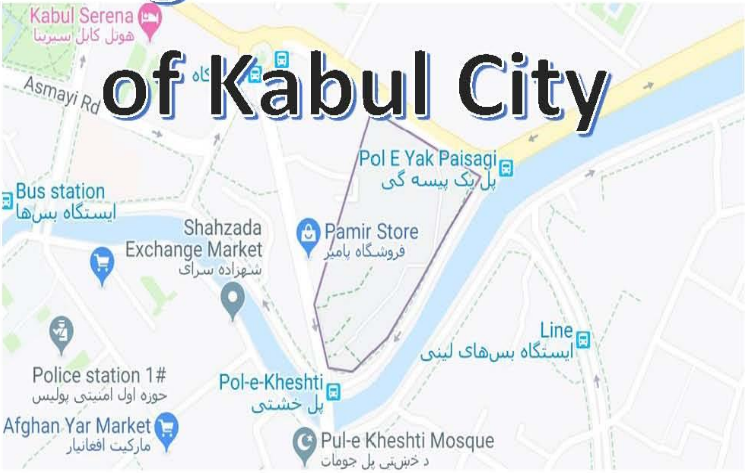

Written by: Architect PHD Hashmatullah Atmar

Date: june-july /2025

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library